Odkryjmy Europę!

Unia Europejska

Niniejszą broszurę „Odkryjmy Europę!" oraz towarzyszący jej podręcznik dla nauczycieli można znaleźć w internecie pod adresem:
europa.eu/learning-corner
op.europa.eu/pl/publications

Komisja Europejska
Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej
Serwis redakcyjny i ukierunkowane działania informacyjne
1049 Bruksela
BELGIA

Manuskrypt ukończono w styczniu 2020 r.
Ilustracje: Birte Cordes i Ronald Köhler

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2020

Print	ISBN 978-92-76-01558-1	doi:10.2775/51099	NA-04-19-264-PL-C
PDF	ISBN 978-92-76-01537-6	doi:10.2775/63735	NA-04-19-264-PL-N
HTML	ISBN 978-92-76-15358-0	doi:10.2775/841477	NA-04-19-264-PL-Q

44 strony + osobna książeczka — format 21 × 29,7 cm
© Unia Europejska, 2020

Ponowne wykorzystanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Ponowne wykorzystanie dokumentów Komisji reguluje decyzja 2011/833/UE (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39).

Wykorzystywanie lub powielanie zdjęć i innych materiałów, co do których Unii Europejskiej nie przysługują prawa autorskie, wymaga bezpośredniej zgody właściciela praw.

Odkryjmy Europę!

Cześć! Witajcie w Europie!

Pochodzimy z rozmaitych krajów, mówimy różnymi językami, ale naszym wspólnym domem jest Europa.

Dołączcie do nas, razem odkryjemy Europę! Będzie to podróż na spotkanie przygodzie, w czasie i przestrzeni – razem na pewno odkryjemy mnóstwo ciekawych miejsc.

A po drodze nie zapominajcie od czasu do czasu sprawdzić, ile się nauczyliście. Odwiedźcie naszą stronę internetową **https://europa.eu/learning-corner/home_pl** – znajdziecie tam grę „Odkryjmy Europę!" i wiele innych quizów i gier o Europie.

W szkole czeka was kolejna, nowa przygoda! Zapytajcie nauczycieli, a dowiecie się więcej na tematy zawarte w tej książce. Biblioteka szkolna i zasoby internetu zapraszają was do dalszych poszukiwań. Możecie nawet zapisać wyniki swoich odkryć, pisząc własną książkę.

Gotowi? To zaczynamy!

Co jest w środku?

	Strona
Odkrywamy nasz kontynent	3
W drodze	6
Języki Europy	8
Przyroda i klimat	10
Rolnictwo	13
Morza	15
Podróż w czasie	19
Czterdziestu znanych ludzi (od A do Z)	
Czego uczy nas historia?	28
Historia Unii Europejskiej	30
Do czego służy Unia	34
Pokój	36
UE i jej sąsiedzi – mapa	37
Kraje Unii Europejskiej	38
Odkryjmy Europę! Quiz	39
Jak podejmuje się decyzje w UE	40
Jutro…	42
… i w przyszłości	43
Więcej informacji o Europie	44

Odkrywamy nasz kontynent

Elbrus, najwyższy szczyt Europy.

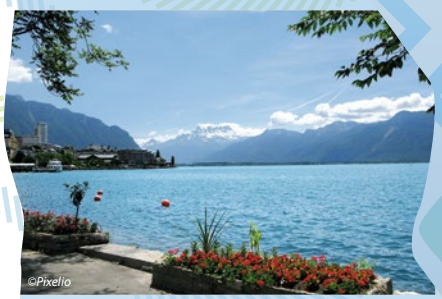
Europa jest jednym z siedmiu kontynentów Ziemi. Pozostałe kontynenty to Afryka, Ameryki Północna i Południowa, Antarktyda, Azja oraz Australia wraz z Oceanią.

Europa rozpościera się od Arktyki na północy aż po Morze Śródziemne na południu, od Atlantyku na zachodzie po grzbiet rosyjskiego Uralu na wschodzie. Nie brak w niej rzek, jezior i pasm górskich. Na mapie na stronie 4 znajdziesz nazwy tych największych.

Najwyższą z gór w Europie jest Elbrus w górach Kaukazu, na granicy między Rosją a Gruzją. Ten najwyższy szczyt wznosi się na wysokość 5642 metrów nad poziomem morza.

Najwyższą górą w zachodniej Europie jest Mont Blanc w Alpach, na granicy między Francją a Włochami. Jego szczyt osiąga wysokość 4810 metrów nad poziomem morza.

Również w Alpach znajduje się Jezioro Genewskie, największe jezioro słodkowodne na zachodzie Europy. Leży na pograniczu Francji i Szwajcarii, ma głębokość 310 m, a mieści w sobie aż 89 bilionów litrów wody.

Jezioro Genewskie w Alpach.

Największym jeziorem w Europie środkowej jest Balaton na Węgrzech. Ma długość 77 km, a jego powierzchnia wynosi ok. 600 kilometrów kwadratowych (km^2). Na północy Europy znajdują się jeszcze większe jeziora – na przykład fińskie Saimaa (1147 km^2) czy szwedzkie Vänern (ponad 5500 km^2). Największym z jezior całej Europy jest jednak Ładoga. Leży ono w północno-zachodniej Rosji i pod względem powierzchni jest czternastym jeziorem świata. Ma ono 17 700 km^2.

Jezioro Saimaa, Finlandia.

Kontynent europejski

© Pixelio

Delta Dunaju, Rumunia.

Dunaj jest jedną z najdłuższych rzek Europy. Ma on swe źródła w niemieckim masywie Schwarzwaldu i płynie w kierunku wschodnim, przemierzając Austrię, Słowację, Węgry, Chorwację, Serbię, Bułgarię, Mołdawię i Ukrainę aż po Rumunię, gdzie znajduje ujście, w formie delty, do Morza Czarnego. Całkowita długość Dunaju to około 2850 km.

© Flickr

Dolina Loary słynie z pięknych zamków.

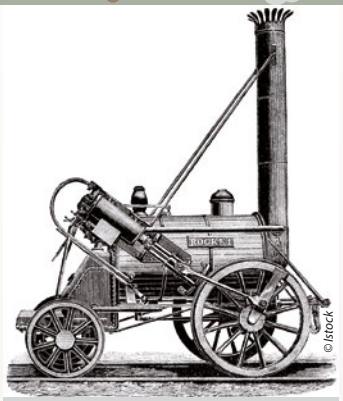
Poza tym do wielkich rzek zalicza się Ren (ok. 1320 km długości), Łabę (ok. 1170 km) jak również Loarę i Wisłę (obie ponad 1000 km). Czy umiesz znaleźć każdą z nich na mapie?

© Fridmar Damn/Corbis

Barka towarowa płynie po Renie.

Duże rzeki są bardzo dogodnymi szlakami transportowymi. Wszelkiego rodzaju towary, załadowane na barki, płyną w dół i w górę rzek, między portami morskimi a miastami położonymi w głębi lądu.

W drodze

„Rakieta" Stephensona.

Czy wiesz, że kolej żelazną wynaleziono właśnie w Europie? Pociąg pasażerski, wynaleziony w 1825 r., był dziełem Anglika Georga Stephensona. Jego słynny parowóz nazywał się „Rakieta" i przekraczał prędkość 40 kilometrów na godzinę (km/h) – zawrotną, jak na owe czasy.

Dzisiejsze superszybkie pociągi elektryczne zupełnie nie przypominają pierwszych parowozów. Są bardzo wygodne, a specjalnie opracowane tory pozwalają im osiągać prędkość 330 km/h. Stale rozbudowywana sieć torów kolejowych pozwala ludziom coraz szybciej podróżować między europejskimi metropoliami.

Drogi i koleje muszą nieraz pokonywać łańcuchy górskie, szerokie rzeki, a nawet morza. Dlatego inżynierowie budują niezwykle długie mosty i tunele. Najdłuższym tunelem kolejowym w Europie jest tunel Gotthard w Szwajcarii.

Najdłuższy tunel drogowy w Europie to tunel Lærdal w Norwegii, na trasie z Bergen do Oslo. Ma ponad 24 km długości, a otwarto go w listopadzie 2000 r. Inny wyróżniający się tunel w Europie to tunel drogowy Mont Blanc o długości 11,6 km, łączący Francję z Włochami. Wybudowany pod Mont Blanc, najwyższym szczytem w Alpach (4810 m n.p.m.), tunel ten był swego czasu najdłuższym tunelem autostradowym na świecie.

Tunel Mont Blanc łączący Włochy z Francją.

Jeden z najwyższych mostów na świecie 336 m wysokości to otwarty w 2004 r. wiadukt Millau we Francji. Dwa spośród najdłuższych mostów Europy to kolejowo-drogowy most Øresund łączący Danię ze Szwecją (o długości 16 km), oraz drogowy most Vasco da Gama (ponad 17 km długości) na rzece Tag w Portugalii. Most Vasco da Gama nosi imię sławnego podróżnika, o którym dowiesz się więcej z rozdziału zatytułowanego „Podróż w czasie".

Jeden z najwyższych mostów świata: wiadukt Millau we Francji.

Concorde, najszybszy samolot pasażerski.

Airbus A380 to największy samolot pasażerski świata.

Ponieważ samolotem podróżuje się bardzo szybko, wielu ludzi przemierza Europę w ten sposób. W Europie buduje się samoloty, które należą do najlepszych na świecie, na przykład Airbusy. Poszczególne ich części produkowane są w różnych europejskich krajach, a następnie zespół inżynierów kieruje montażem całego samolotu.

Concorde, najszybszy pasażerski samolot świata, został opracowany przez zespół francuskich i brytyjskich inżynierów. Concorde mógł latać z prędkością 2160 km/h – dwa razy szybciej niż dźwięk – i przemierzał Atlantyk w czasie krótszym niż 3 godziny! Większość samolotów potrzebuje na to ok. 8 godzin. Swój ostatni lot Concorde odbył w 2003 r.

Jeszcze szybsze niż samoloty są rakiety kosmiczne – jak Ariane. To kolejny wspólny projekt wielu krajów Europy. Nie przewożą one pasażerów, ale służą do umieszczania na orbicie satelitów, dzięki którym działają sieci telewizyjne i telefony komórkowe, prowadzone są badania naukowe itd. Większość światowych satelitów wynoszą w kosmos właśnie europejskie rakiety.

Takie osiągnięcia jak Concorde, Airbus czy Ariane pokazują, do czego można dojść, gdy kraje europejskie połączą swoje wysiłki.

Języki Europy

Europejczycy mówią wieloma różnymi językami. Większość należy do jednej z trzech wielkich rodzin: germańskiej, słowiańskiej lub romańskiej. W każdej z tych grup występują pewne pokrewieństwa – ze względu na wspólnych przodków. Przykładowo języki romańskie pochodzą od łaciny, mowy starożytnych Rzymian.

A tak mówi się „Dzień dobry" w niektórych z tych języków:

Języki germańskie

angielski	*Good morning*
duński	*Godmorgen*
niderlandzki	*Goedemorgen*
niemiecki	*Guten Morgen*
szwedzki	*God morgon*

Języki romańskie

francuski	*Bonjour*
hiszpański	*Buenos días*
portugalski	*Bom dia*
rumuński	*Bună dimineaţa*
włoski	*Buongiorno*

Języki słowiańskie

bułgarski	*Dobró útro*
chorwacki	*Dobro jutro*
czeski	*Dobré ráno*
polski	*Dzień dobry*
słowacki	*Dobré ráno*
słoweński	*Dobro jutro*

Na stronie 38 przedstawiono flagi wszystkich krajów UE.

Przykłady te jasno ukazują podobieństwa istniejące między językami należącymi do tej samej rodziny. Są także w Europie inne języki, w mniejszym stopniu spokrewnione ze sobą – albo wcale niespokrewnione.

A tak mówi się „Dzień dobry" w tych językach – wybraliśmy osiem z nich:

estoński	*Tere hommikust*
fiński	*Hyvää huomenta*
grecki	*Kalimera*
irlandzki	*Dia dhuit*
litewski	*Labas rytas*
łotewski	*Labrît*
maltański	*L-Għodwa t-Tajba*
węgierski	*Jó reggelt*

W języku Romów, żyjących w wielu częściach Europy, „Dzień dobry" to „Lasho dyes".

Nauka języków to wspaniała sprawa – i bardzo ważna na kontynencie takim jak nasz. Miliony Europejczyków chętnie wyjeżdżają na wakacje do innych krajów i poznają ich mieszkańców. To wielka szansa na praktyczne wykorzystanie znanych nam wyrażeń w obcym języku.

Przyroda i klimat

Lis polarny…

i sowa śnieżna są dobrze zakamuflowane.

W przeważającej części Europy panuje klimat umiarkowany – ani za ciepły, ani za zimny. Najmroźniejsze zimy zdarzają się na dalekiej północy i wysoko w górach. Największe upały występują na południowych i południowo-wschodnich krańcach kontynentu.

Lato jest najgorętszą i najbardziej suchą porą roku – trwa mniej więcej od czerwca do września. Zima (od grudnia do marca) jest porą największego zimna.

Ostatnio w 2010 i 2015 r. w Europie mieliśmy rekordowo upalne lata. Czy świadczy to o zmianach klimatycznych? Zmiany klimatu są problemem globalnym, któremu zaradzić można tylko przy współpracy wszystkich krajów.

My się zimy nie boimy!

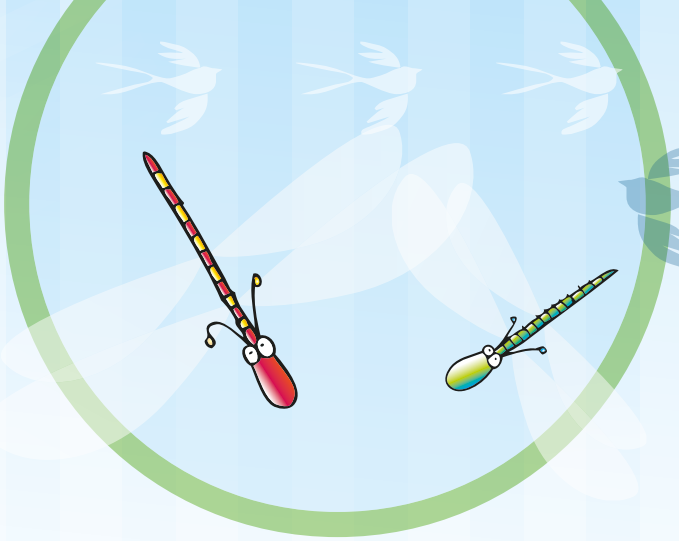

© Klaus Hackenberg/Corbis

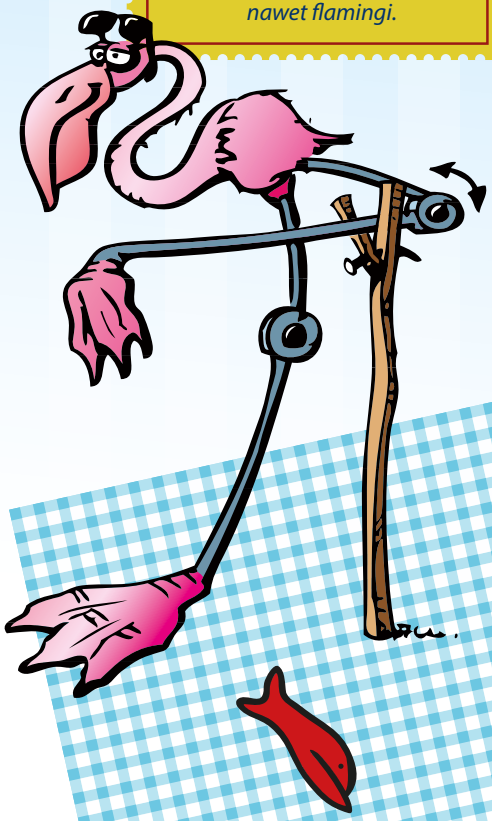
Dzikie zwierzęta żyjące w mroźniejszych rejonach mają zwykle grube futra albo gęste upierzenie, chroniące je przed zimnem. Czasami białe futro pozwala się ukryć w śniegu. Niektóre zwierzęta zapadają w sen zimowy, który pozwala im zaoszczędzić energię. Taki stan nazywa się hibernacją.

Europejski niedźwiedź brunatny żyje w górach, zapada tam w długi sen zimowy.

Wiosną przybywają do Europy nawet flamingi.

Wiele gatunków ptaków żywi się owadami, małymi stworzeniami wodnymi lub innym pożywieniem trudno dostępnym w czasie mroźnych zimowych miesięcy. Dlatego też jesienią odlatują na południe, by powrócić na wiosnę. Niektóre z nich przemierzają tysiące kilometrów, przelatując nad Morzem Śródziemnym i Saharą, by spędzić zimę w Afryce. Te coroczne ptasie wędrówki nazywamy migracjami.

Ciesząc się wiosną i latem

Z nadejściem europejskiej wiosny (od marca do maja) robi się znacznie cieplej. Śniegi i lody topnieją. Młode rybki i larwy owadów roją się w strumykach i stawach. Ptaki migrujące powracają, by założyć gniazda i wychowywać pisklęta. Rozkwitają pąki kwiatów, a pszczoły pracowicie przenoszą pyłek z kwiatka na kwiatek.

Drzewa pokrywają się świeżymi liśćmi, które chłoną światło słoneczne. To energia słoneczna sprawia, że wyrastają tak wysoko. W regionach górskich pasterze wyprowadzają bydło na wysoko położone hale, pokryte gęstą, świeżą trawą.

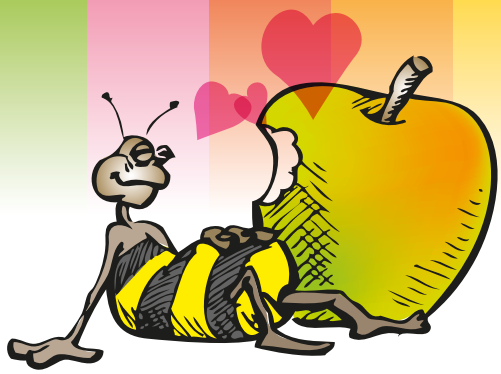
© Alcaimage

Ach, jak przyjemnie paść się latem na górskiej hali ...

Zwierzęta zmiennocieplne, na przykład gady, również potrzebują energii słonecznej. Dlatego w lecie, zwłaszcza na południu Europy, często można zobaczyć jaszczurki wylegujące się na nasłonecznionych skałach lub usłyszeć niezliczone pasikoniki i cykady.

Kiedy słońce mocno świeci, jaszczurki są w swoim żywiole.

Owoce smakują nawet osie!

Jesień: pora zmian

Późnym latem i jesienią dzień staje się coraz krótszy, a nocą robi się chłodniej. Wiele pysznych owoców dojrzewa o tej porze. Na wsi to bardzo pracowity okres zbierania plonów. Również jesienią dojrzewają orzechy, a wiewiórki mogą je zbierać i gromadzić w dziupli na zimę.

Wiewiórki gromadzą orzeszki na zimę.

Wiele drzew zrzuca jesienią liście, które stają się bezużyteczne, kiedy słońce tak szybko zachodzi. Liście stopniowo zmieniają kolor: z zielonych przechodzą w żółć, czerwień, złoto i brąz. W końcu opadają, pokrywając ziemię barwnym kobiercem. Spadłe liście ulegają rozkładowi, wzbogacając glebę i zapewniając pożywienie dla kolejnych pokoleń roślin.

Ten cykl zmiennych pór roku sprawia, że Europa może się szczycić urozmaiconym i pięknym wiejskim krajobrazem.

Jesienią można podziwiać kolorowe kobierce liści.

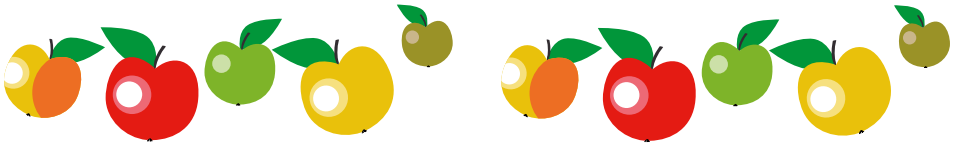
© The Irish Image Collection/Corbis

Rolnictwo

Wysoko w górach i na północy Europy uprawa roli nie jest możliwa ze względu na zbyt niskie dla roślin temperatury. Jednak wiecznie zielone drzewa, takie jak sosny i jodły, mogą przetrwać srogie zimy. Dlatego właśnie najzimniejsze miejsca w Europie pokrywają lasy zielone przez cały rok. Drewno z tych lasów przydaje się ludziom do wielu rzeczy – od budowy domów i wytwarzania mebli po produkcję papieru i tektury.

Dalej na południe większość ziem nadaje się do uprawy. Uprawia się tu wiele rozmaitych roślin, w tym pszenicę, kukurydzę, buraki cukrowe, ziemniaki i wiele innych odmian owoców i warzyw.

Tam, gdzie przez większość czasu świeci słońce i nie grożą przymrozki, jak na przykład w basenie Morza Śródziemnego, uprawia się owoce, takie jak pomarańcze i cytryny oraz winogrona i oliwki. Z oliwek tłoczy się oliwę stosowaną w kuchni. Z winogron wyciska się sok, z którego później powstaje wino. Europa znana jest ze znakomitych win, które są sprzedawane na całym świecie.

Z tych winogron zrobi się czerwone wino.

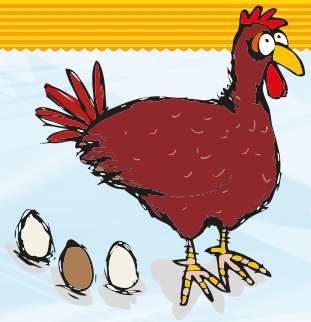
Rolnicy z obszaru śródziemnomorskiego uprawiają również wiele innych odmian warzyw i owoców. W gorącym słońcu południa znakomicie dojrzewają pomidory. Warzywa potrzebują jednak dużo wody, dlatego w gorących i suchych regionach konieczne jest nawadnianie pól – tzw. irygacja. Oznacza to dostarczanie uprawom wody z rzek lub ze studni.

Uprawy na suchych terenach wymagają nawadniania.

Owce skubią trawę na pastwiskach.

Kury dostarczają nam jaj, bogatych w dobre dla zdrowia białko.

Świnie hoduje się zwykle pod dachem.

Trawa rośnie łatwo, kiedy nie brak jej deszczu, nawet na cienkiej warstwie niezbyt urodzajnej gleby. W wielu gospodarstwach utrzymuje się zwierzęta, które pasą się na trawie, jak na przykład krowy, owce albo kozy. Dostarczają one mleka, mięsa i innych użytecznych produktów, takich jak wełna i skóra.

Liczne są także hodowle świń albo kur. Te zwierzęta można hodować prawie wszędzie, bo mogą być trzymane w zamkniętych fermach i karmione specjalnie przygotowaną paszą. Kurze fermy produkują nie tylko mięso, ale także jajka – nawet kilka tysięcy dziennie.

© Sylvain Sarrazin/Corbis

Europę pokrywa mozaika barwnych pól uprawnych.

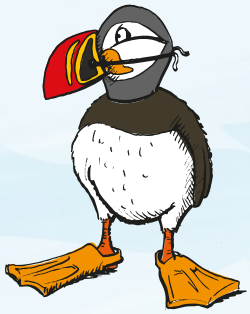
Gospodarstwa europejskie mają bardzo różne rozmiary. Niektóre mają rozległe pola, co ułatwia żniwa przy użyciu dużych maszyn. Inne, na przykład w górzystej okolicy, są bardziej rozdrobnione. Ogrodzenia lub żywopłoty między polami pomagają powstrzymać wiatr i deszcz od wypłukiwania ziemi i mogą być użyteczne dla dzikich zwierząt.

Wielu mieszkańców miast lubi przyjeżdżać na weekendy i na wakacje na wieś, by cieszyć się urokami krajobrazu, ciszą, spokojem i czystym powietrzem. Wszystkim powinno zależeć na ochronie piękna wiejskich terenów.

Każdy może mile spędzać czas na wsi.

Morza

Maskonur gniazduje na urwistych klifach, a polując na ryby, daje nura głęboko pod wodę.

W Europie mamy wiele tysięcy kilometrów wybrzeży, rozmaicie ukształtowanych siłami przyrody. Czasem mają formę wysokich, skalistych klifów, czasem plaż pokrytych piaskiem albo kolorowymi kamykami wygładzonymi przez fale bijące o skały przez setki lat.

W Norwegii lodowce ukształtowały wybrzeże w strome doliny nazywane fiordami. W niektórych krajach morze i wiatr uformowały wysokie, piaszczyste wydmy. Najwyższą wydmą w Europie jest Dune du Pyla położona niedaleko Arcachon we Francji. Mierzy ona 107 metrów.

Wiele różnych odmian ryb i innych zwierząt żyje w morzach wokół europejskich brzegów. Żywi się nimi ptactwo morskie i ssaki, takie jak foki. W miejscach, gdzie rzeki wpadają do morza często można zobaczyć stada ptaków brodzących, które podczas odpływu polują na stworzenia żyjące w błocie.

Morze wyrzeźbiło te niezwykłe formy z kredy zwane klifami.

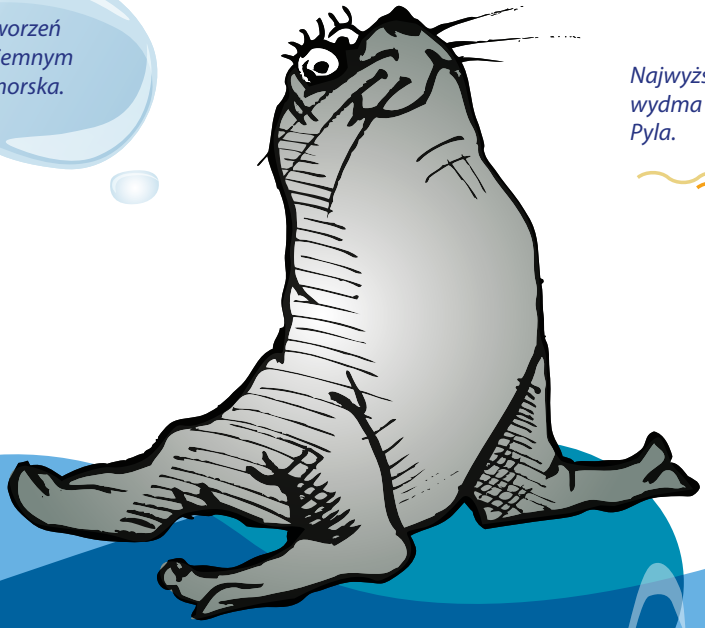

Ten fiord został uformowany przez lodowce.

Najwyższa w Europie wydma piaskowa: Pyla.

Jedno z najrzadszych stworzeń żyjących w Morzu Śródziemnym to mniszka śródziemnomorska.

Stada ptaków brodzących żerują u ujścia rzeki.

Człowiek i morze

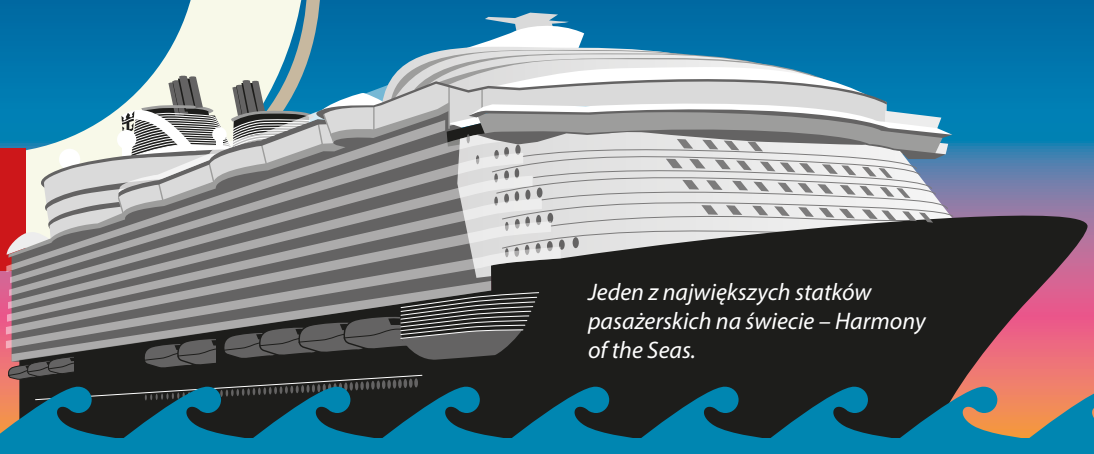
Morze jest ważne również dla ludzi. Morze Śródziemne było tak istotne dla starożytnych Rzymian, że nazywali je *mare nostrum* – „nasze morze". W ciągu wieków Europejczycy przemierzali wszystkie oceany, odkrywając inne kontynenty, badając je, rozwijając tam handel i osiedlając się na nich. Z rozdziału zatytułowanego „Podróż w czasie" dowiesz się więcej o tych wielkich podróżach odkrywców.

Statki zwożą najróżniejsze towary ze wszystkich stron świata, często ładowane w kontenery, do ruchliwych portów Europy. Tam rozładowuje się je do pociągów, ciężarówek i na barki. Następnie na statki ładowane są europejskie towary, które będą sprzedawane na innych kontynentach.

Wielkie kontenerowce transportują towary między Europą a resztą świata.

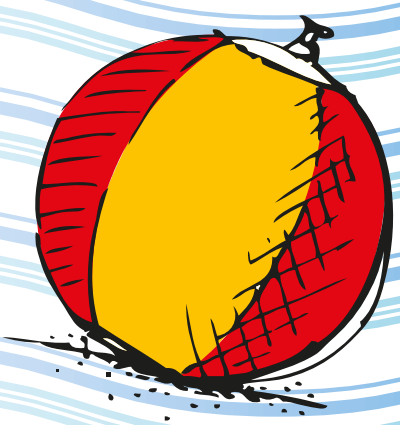
Niektóre spośród najpiękniejszych statków świata zbudowano w Europie. Wśród nich znajduje się „Harmony of the Seas" — jeden z największych liniowców pasażerskich na świecie. Zbudowano go we Francji, a w pierwszy rejs wypłynął w 2016 r.

Jeden z największych statków pasażerskich na świecie – Harmony of the Seas.

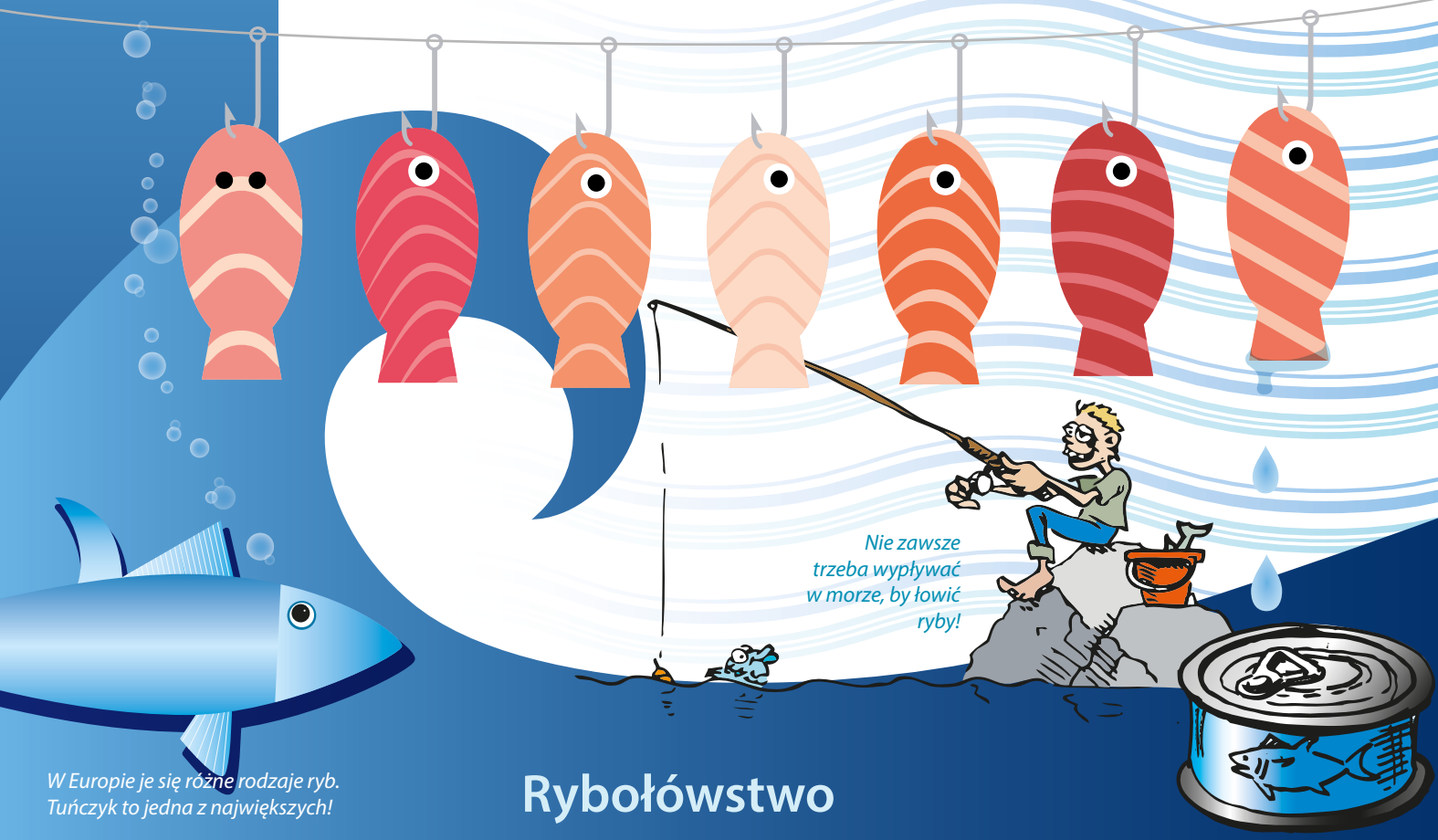

Morze Śródziemne – to raj dla nurka z akwalungiem.

Europejskie kurorty nadmorskie to wspaniałe miejsca na wakacje. Można tu uprawiać wszystkie odmiany sportów wodnych – od surfingu i żeglarstwa, aż po narty wodne i nurkowanie z akwalungiem.

Można też po prostu odpocząć, opalając się na plaży i chłodząc w morzu.

Nie zawsze trzeba wypływać w morze, by łowić ryby!

W Europie je się różne rodzaje ryb. Tuńczyk to jedna z największych!

Rybołówstwo

Rybołówstwo zawsze było ważne dla Europejczyków. Wokół portów rybackich wyrosły miasta, w których tysiące ludzi zarabiają na życie, trudniąc się łowieniem i sprzedażą ryb albo obsługą rybaków i ich rodzin.

Współczesne statki rybackie, takie jak trawlery, mogą łowić wielkie ilości ryb. Dbając jednak o ochronę zasobów morskich kraje europejskie ustaliły między sobą, ile ryb wolno złowić i jakich sieci używać, tak by młode ryby mogły się z nich wymknąć.

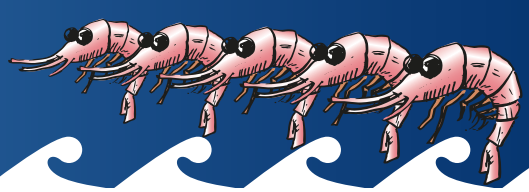
Innym sposobem na zapewnienie dostatku ryb jest hodowla. U brzegów północnej Europy, w wielkich klatkach umieszczonych w morzu hoduje się łososie. W ten sam sposób można hodować skorupiaki, takie jak małże, ostrygi i omułki.

Kutry rybackie.

Hodowla łososi.

Ochrona wybrzeży Europy

Wybrzeża i morza są potrzebne ludziom, ale też dziko żyjącym zwierzętom. Dlatego musimy o nie dbać. Musimy chronić je przed zanieczyszczeniem ściekami miejskimi i przemysłowymi. Czasami zdarzają się wypadki wielkich tankowców, z których wylewają się do morza ogromne ilości ropy. Całe plaże pokrywają się czarną mazią, w której giną tysiące morskich ptaków.

Kraje europejskie wspólnie starają się zapobiegać takim katastrofom, tak aby nasze wybrzeża pozostały równie piękne dla następnych pokoleń.

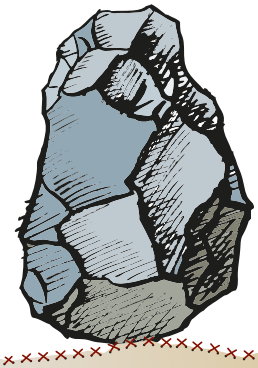
Podróż w czasie

**W ciągu tysięcy lat w Europie zaszło wiele zmian.
To pasjonująca historia! Jest jednak bardzo długa – dlatego wybraliśmy tylko najważniejsze wydarzenia.**

Prehistoryczne malowidła naskalne w grocie Lascaux, Francja.

Epoka kamienia

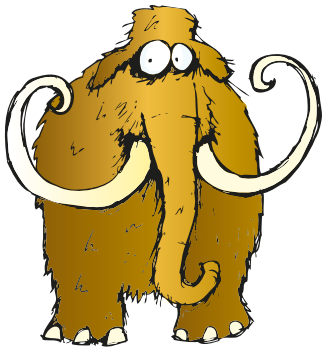

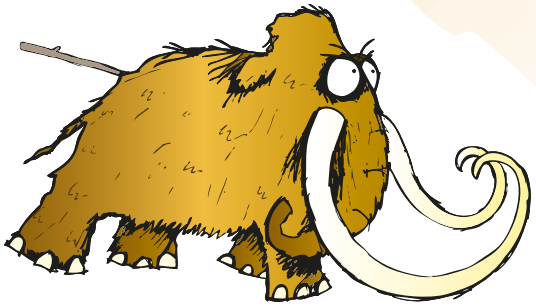
Krzemienne ostrze z epoki kamienia.

Pierwsi mieszkańcy Europy byli myśliwymi i zbieraczami. Na ścianach jaskiń pozostawili przepiękne malowidła ze scenami łowów. Z czasem nauczyli się uprawiać ziemię i zaczęli hodować zwierzęta, uprawiać rośliny oraz zakładać osady.

Narzędzia i broń wykonywali z kamienia – na przykład ostrząc odłamki krzemienia.

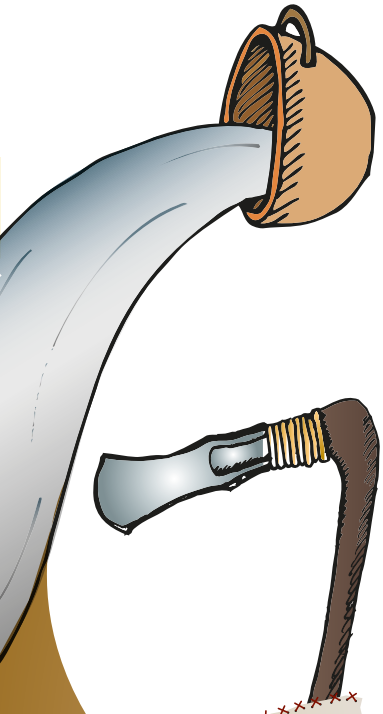

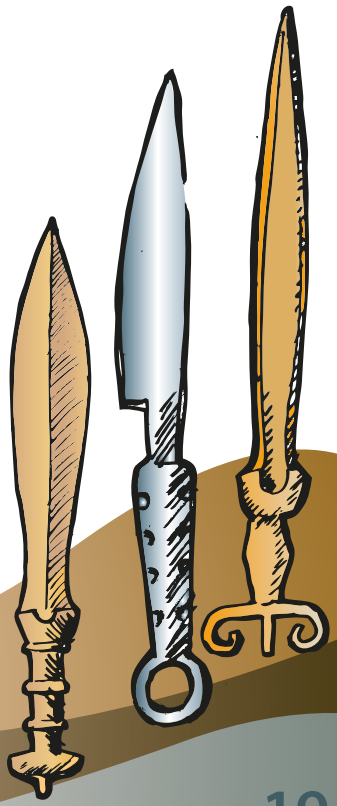
Epoki brązu i żelaza – początek wykorzystywania metali

Ostrze topora z brązu.

Na długie tysiące lat przed Chrystusem ludzie odkryli sekret wytapiania różnego rodzaju metali z różnych skał w bardzo gorących paleniskach. Brąz, mieszanka miedzi i cyny, okazał się wystarczająco twardy, by służyć do wyrobu narzędzi i broni. Złoto i srebro zaś są łatwe w obróbce, a przy tym piękne – nadawały się świetnie do wyrobu ozdób.

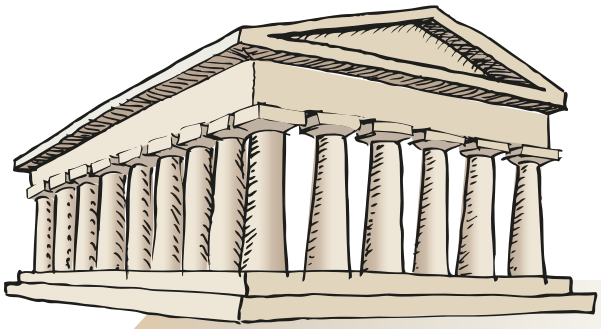
Później odkryto jeszcze twardszy metal: żelazo. Najlepszą jego odmianą jest stal – mocna i niełamliwa, z której robiło się znakomite miecze. Jednak produkcja stali była wtedy bardzo trudną sztuką, dlatego dobre miecze były rzadkie i cenne.

Starożytna Grecja

okres między 2000 r. p.n.e. a 200 r. p.n.e. („p.n.e." znaczy „przed naszą erą" – czyli przed narodzeniem Chrystusa)

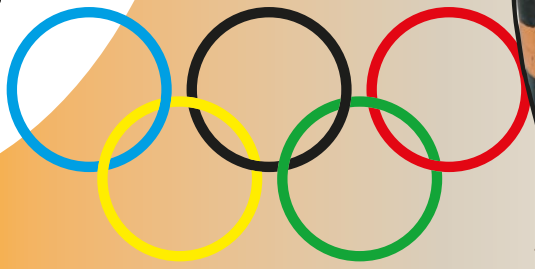
Około 4000 lat temu w Grecji ludzie zaczęli budować miasta. Początkowo władali nimi królowie. Dopiero około 500 roku p.n.e. w Atenach zapoczątkowano demokrację, czyli rządy ludu. Zamiast słuchać króla, obywatele Aten podejmowali decyzje przez głosowanie. Demokracja stanowi ważny wynalazek cywilizacji Europy, który ogarnął niemal cały świat.

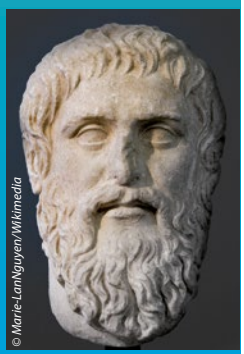

Ta grecka waza czerwonofigurowa powstała około 530 r. p.n.e.

© Marie-LanNguyen/Wikimedia

Platon był jednym z największych myślicieli.

Po Grekach odziedziczyliśmy również:

> wspaniałe mity o bogach i herosach, wojnach i przygodach,
> klasyczne świątynie, marmurowe rzeźby i piękną ceramikę,
> igrzyska olimpijskie,
> przemyślnie zbudowane amfiteatry oraz wielkich dramaturgów, których sztuki wystawiane są po dziś dzień,
> mędrców, takich jak Sokrates i Platon, którzy uczyli ludzi logicznego rozumowania,
> matematyków, takich jak Euklides czy Pitagoras, którzy wymyślili podstawowe wzory i reguły matematyczne,
> naukowców, takich jak Arystoteles – badacz roślin i zwierząt, czy Eratostenes, który udowodnił, że ziemia jest kulą i wyliczył jej rozmiary.

Cesarstwo Rzymskie

okres między 500 r. p.n.e. a 500 r. n.e.
(„n.e." znaczy „naszej ery" – czyli po narodzeniu Chrystusa

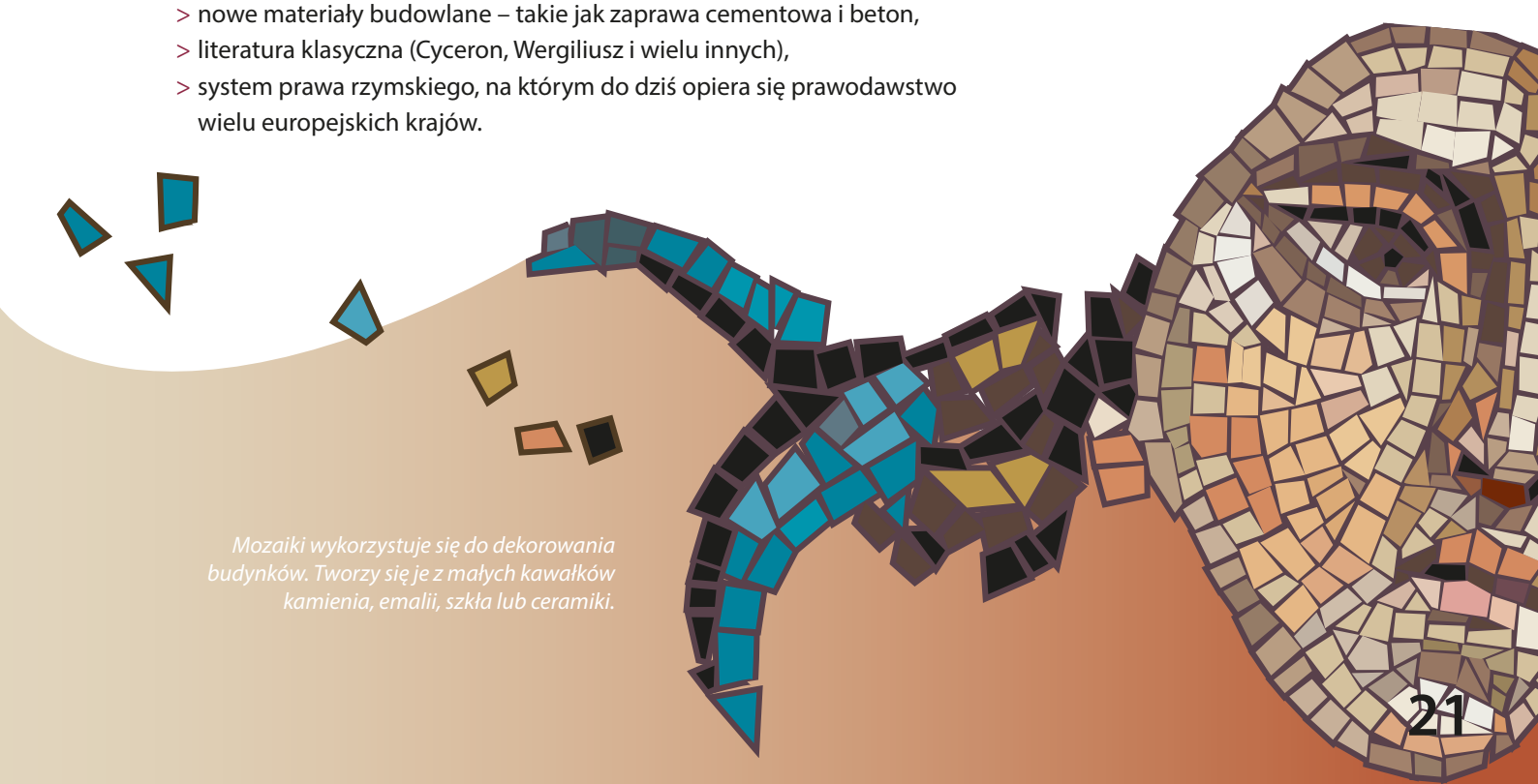
Na początku Rzym był tylko jednym z wielu miasteczek Italii. Rzymianie byli jednak świetnie zorganizowani, mieli waleczną armię i stopniowo podbijali kolejne ziemie otaczające Morze Śródziemne. W końcu udało im się stworzyć imperium, rozciągające się od północnej Anglii po Saharę, i od wybrzeży Atlantyku po Azję.

A oto niektóre z najważniejszych dokonań Rzymian:

- system dobrych, prostych dróg łączących wszystkie części cesarstwa,
- piękne wille z dziedzińcami, centralnym ogrzewaniem i posadzkami zdobionymi mozaikami,
- wytrzymałe mosty i akwedukty (służące do transportu wody na duże odległości),
- sklepione łuki, dzięki którym budowle Rzymian były trwałe i solidne,
- nowe materiały budowlane – takie jak zaprawa cementowa i beton,
- literatura klasyczna (Cyceron, Wergiliusz i wielu innych),
- system prawa rzymskiego, na którym do dziś opiera się prawodawstwo wielu europejskich krajów.

Rzymski akwedukt, który stoi po dziś dzień: Pont du Gard we Francji.

Mozaiki wykorzystuje się do dekorowania budynków. Tworzy się je z małych kawałków kamienia, emalii, szkła lub ceramiki.

Średniowiecze

lata około 500–1500

Po upadku Cesarstwa Rzymskiego poszczególne części Europy zostały przejęte przez różne plemiona. Na przykład:

Celtowie

Plemiona celtyckie zamieszkiwały wiele części Europy już przed nastaniem epoki Rzymu. Ich potomkowie żyją dziś głównie w Bretanii (Francja), Kornwalii (Anglia), hiszpańskiej Galicji oraz w Irlandii, Szkocji i Walii. W tych częściach Europy języki i kultura celtycka wciąż pozostają żywe.

Ludy germańskie

Nie wszyscy Germanie żyją w dzisiejszych Niemczech:

> **Anglosasi** przenieśli się do Anglii i władali nią aż do 1066 r.,

> **Frankowie** podbili znaczną część Europy, w tym dzisiejszą Francję – między 500 r. a 800 r. n.e. Najsłynniejszym z ich władców był Karol Wielki,

> **Goci** (dzieleni na Wizygotów i Ostrogotów) zakładali królestwa w Hiszpanii i we Włoszech,

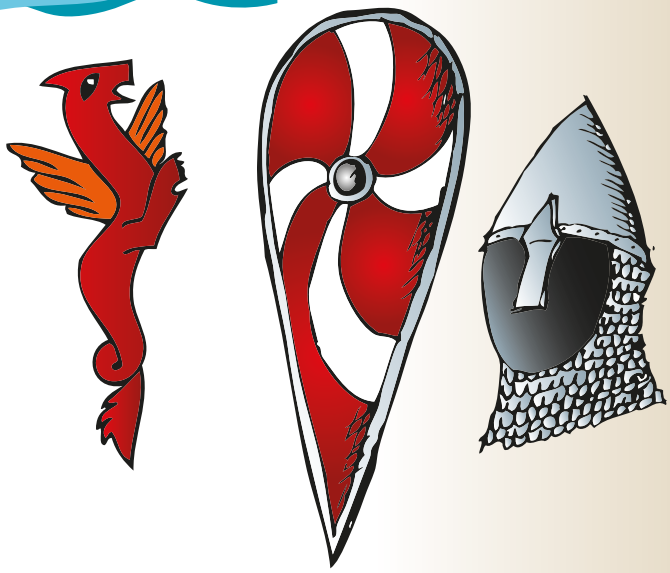
> **wikingowie** zajmowali tereny Skandynawii. W IX i X w. wyprawiali się statkami do innych krajów, łupiąc po drodze, prowadząc handel i zakładając osady na uprawnych terenach.

Wikingowie byli znakomitymi żeglarzami – dotarli ponoć nawet do Ameryki, nikomu się tym nie chwaląc…

Normanowie

czyli „ludzie północy", to wikingowie, którzy osiedli we Francji. Ich krainę nazwano wówczas Normandią. To oni w 1066 r. podbili Anglię. Słynny normandzki gobelin ukazuje sceny z tego podboju. Przechowywany jest w muzeum we francuskim mieście Bayeux.

Zamki średniowieczne budowano w celach obronnych.

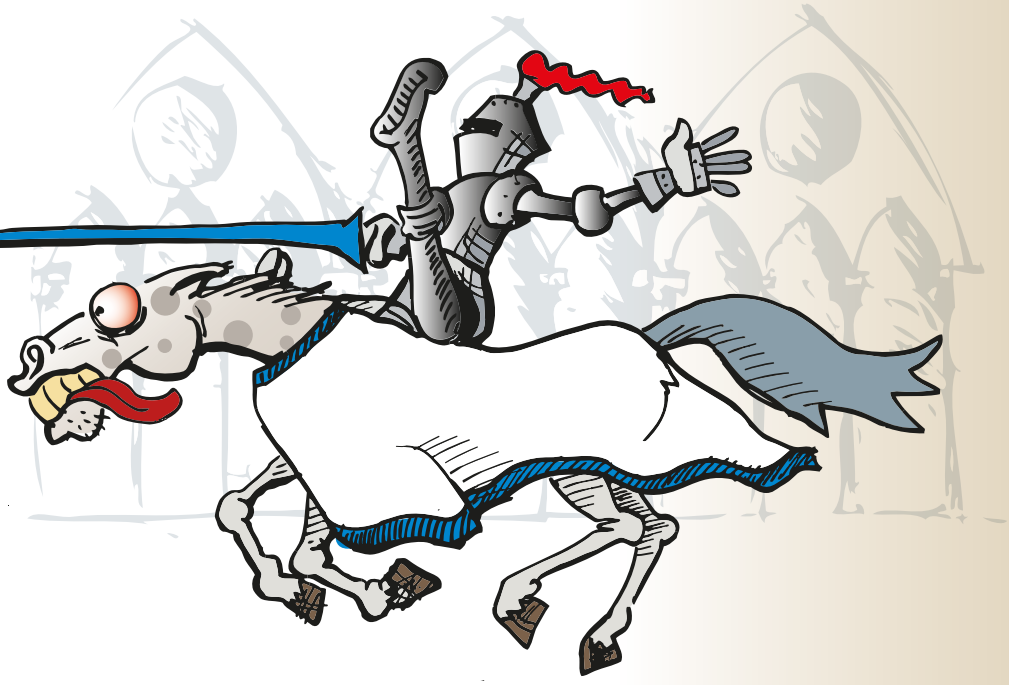
Słowianie zasiedlili wiele krain na wschodzie Europy, by dać początek wielu narodom mówiącym językami słowiańskimi – takim jak Białorusini, Bułgarzy, Chorwaci, Czesi, Polacy, Rosjanie, Serbowie, Słowacy, Słoweńcy i Ukraińcy.

Madziarowie z kolei w IX i X w. osiedlili się w Kotlinie Panońskiej, gdzie w roku 1000 stworzyli Królestwo Węgier. Ich potomkowie zamieszkują dziś Węgry i sąsiednie kraje.

W wiekach średnich królowie i szlachta w Europie często popadali w konflikty i toczyli wojny. To czasy rycerzy noszących zbroje i walczących na koniach. Dla obrony przed atakiem wroga władcy wznosili warowne zamki o grubych kamiennych murach. Niektóre zamki były tak potężne, że stoją po dziś dzień.

Architektura gotycka stanowiła wielkie dokonanie średniowiecza. Oto rzygacze katedry w Mediolanie.

Chrześcijaństwo stało się w średniowieczu dominującą religią Europy, a kościoły budowano niemal wszędzie. Niektóre są imponujące – zwłaszcza wielkie katedry ze strzelistymi wieżami i kolorowymi witrażami.

Mnisi uprawiali ziemię i przyczynili się do rozwoju rolnictwa w całej Europie. Zakładali także szkoły i wytwarzali pięknie ilustrowane księgi. Klasztorne biblioteki przechowały cenne książki z czasów antycznych.

W południowej Hiszpanii, gdzie dominującą religią islam był, władcy wznosili piękne meczety z minaretami. Najsłynniejsze, istniejące do dziś, to meczet w Kordobie i minaret Giralda w Sewilli.

Ogromny, średniowieczny meczet w Kordobie (Hiszpania).

Renesans

lata około 1300–1600

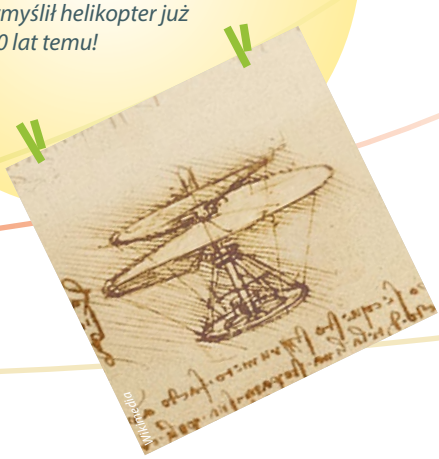
Ludzie średniowiecza byli w większości niepiśmienni, a wiedzy o świecie dostarczał im Kościół. Jedynie w klasztorach i na uniwersytetach można było dotrzeć do pism starożytnych Greków i Rzymian. W XIV i XV w. studenci zaczęli odkrywać stare rękopisy. Zafascynowały ich wspaniałe idee i wiedza, które w nich znaleźli, a wieść o nich zaczęła się rozprzestrzeniać.

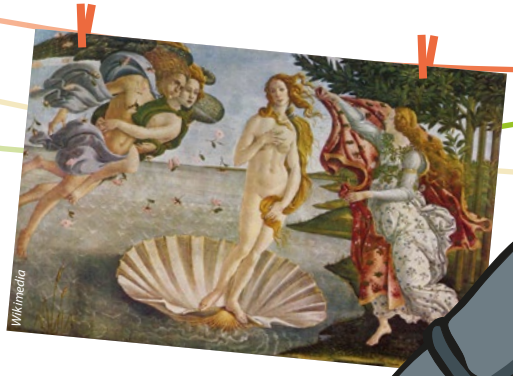
Zainteresowali się tym zamożni i wykształceni ludzie w miastach takich jak Florencja we Włoszech. Mogli sobie pozwolić na książki – szczególnie odkąd w 1445 r. wynaleziono w Europie druk – i rozmiłowali się w kulturze starożytnej Grecji i Rzymu. Budowali rezydencje w stylu rzymskich pałaców, opłacali uzdolnionych artystów i rzeźbiarzy, którzy zdobili je scenami z mitologii greckiej i rzymskiej oraz posągami bogów, herosów i cesarzy.

Jedna z najsłynniejszych w świecie rzeźb: Dawid Michała Anioła.

Leonardo da Vinci wymyślił helikopter już 500 lat temu!

Jedno z najpiękniejszych dzieł malarstwa renesansu: Wenus Botticellego.

Świat zapomnianej mądrości i piękna odrodził się w pełnej krasie. Dlatego ten okres nazywamy z francuska renesansem, czyli odrodzeniem. Odrodzenie przyniosło światu:

> wielkich malarzy i rzeźbiarzy, na przykład Michała Anioła i Sandro Boticellego,
> utalentowanych architektów, takich jak Filippo Brunelleschi,
> nadzwyczajnego wynalazcę i artystę, jakim był Leonardo da Vinci,
> wielkich myślicieli, na przykład Tomasza Morusa, Erazma z Rotterdamu i Michała de Montaigne,
> naukowców, takich jak Mikołaj Kopernik i Galileusz, którzy odkryli, że Ziemia i pozostałe planety krążą wokół Słońca,
> piękne budowle i zamki, na przykład w dolinie Loary,
> zainteresowanie wszystkim, co może osiągnąć człowiek.

Rewolucja przemysłowa

lata około 1750–1880

Około 250 lat temu rozpoczęła się w Europie nowa rewolucja – przemysłowa. Wszystko zaczęło się od kryzysu energetycznego. Przez tysiąclecia ludzie wykorzystywali drewno i węgiel drzewny. Teraz w niektórych częściach Europy brakowało już lasów! Jaki inny materiał można wykorzystać jako paliwo?

Odpowiedź brzmi: węgiel. Węgla nie brakowało – w całej Europie zaczęły powstawać kopalnie. Węgiel służył jako paliwo dla nowo wynalezionych maszyn parowych. Wypala się z niego koks, który jest znacznie czystszym paliwem – idealnym do wytapiania żelaza i stali.

Około 150 lat temu Anglik Henry Bessemer wynalazł wielki piec umożliwiający tanią produkcję dużych ilości stali. Wkrótce w Europie wytwarzano ogromne ilości stali. Zmieniło to świat! Tania stal umożliwiła budowę drapaczy chmur, ogromnych mostów, liniowców transoceanicznych, samochodów, lodówek… Ale również broni palnej i bomb.

Henry Bessemer – wynalazca współczesnej technologii wyrobu stali.

Wielkie odkrycia i nowe idee

lata 1500–1900

Repliki statków, na których wypłynęła ekspedycja Krzysztofa Kolumba.

Vasco da Gama – pierwszy, który dopłynął z Europy do Indii.

Ptak dodo to nielot żyjący niegdyś na wyspie Oceanu Indyjskiego. Wytępili go europejscy kolonizatorzy.

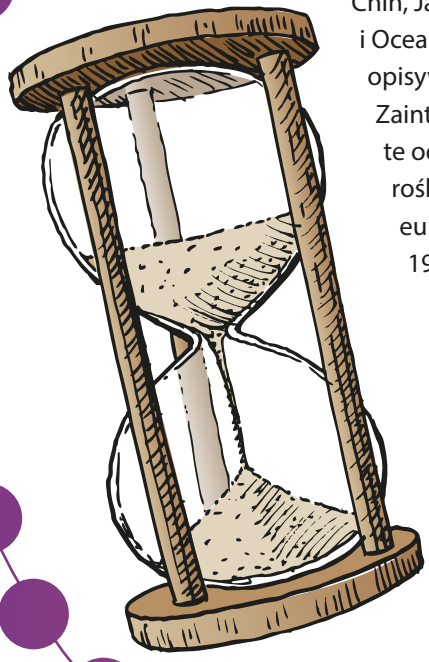
Wolter, jeden z największych pisarzy doby Oświecenia.

Już w czasach odrodzenia handel z zamorskimi krainami stawał się coraz istotniejszym źródłem dochodów europejskich kupców. Sprzedawali oni towary w krajach takich jak Indie, przywożąc z nich cenne przyprawy i kamienie szlachetne. Droga lądowa była jednak długa i trudna, dlatego wielu kupców wolało dotrzeć do Indii drogą morską. Na drodze stał jednak wielki kontynent afrykański!

Jeśli jednak Ziemia rzeczywiście jest okrągła (a niektórzy zaczynali w to wierzyć), statki europejskie powinny dopłynąć do Indii, również płynąc na zachód. Tak więc Krzysztof Kolumb ze swą załogą wyruszył z Hiszpanii, by przebyć Atlantyk. Był rok 1492. Jednak zamiast dotrzeć do Indii, odkrył wyspy Bahama (leżą one w rejonie Morza Karaibskiego u wybrzeży Ameryki).

Za nimi wkrótce pośpieszyli następni odkrywcy. W latach 1497–1498 portugalski żeglarz Vasco da Gama jako pierwszy Europejczyk dotarł do Indii, okrążając Afrykę. A już w 1519 r. portugalski odkrywca w służbie króla Hiszpanii, Ferdynand Magellan, poprowadził pierwszą europejską wyprawę, która opłynęła ziemię dookoła!

Wkrótce Europejczycy rozpoczęli eksplorację wysp Karaibskich i kontynentu amerykańskiego, które nazwali „Nowym Światem" i skolonizowali. Innymi słowy, zagarniali kolejne tereny, twierdząc, że stanowią one teraz własność ich europejskiego monarchy. Przynosili ze sobą wierzenia, obyczaje i języki – tym sposobem angielski i francuski stały się głównymi językami Ameryki Północnej, a hiszpański i portugalski językami Ameryki Środkowej i Południowej.

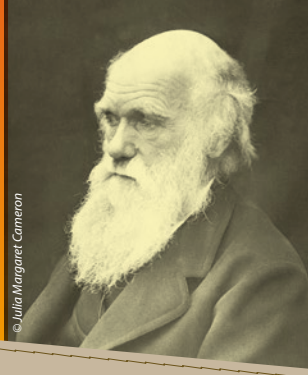

Z biegiem czasu Europejczycy żeglowali coraz dalej – do Chin, Japonii, Azji Południowo-Wschodniej, Australii i Oceanii. Żeglarze powracający z tak dalekich stron opisywali najdziwniejsze stworzenia, nieznane w Europie. Zainteresowali się tym naukowcy – zapragnęli zbadać te odległe krainy i przywieźć znalezione w nich rośliny i zwierzęta do europejskich muzeów. W XIX w. europejscy odkrywcy zapuścili się w głąb Afryki. Do 1910 r. niemal cały kontynent został skolonizowany.

Tymczasem w Europie naukowcy odkrywali kolejne reguły rządzące wszechświatem. Geolodzy badali skały i skamieliny, stawiając pytania o wiek i historię Ziemi. Dwaj wielcy badacze, Francuz Jean-Baptiste Lamarck i Anglik Karol Darwinem, doszli do wniosku, że zwierzęta i rośliny są owocem ewolucji, czyli powolnego kształtowania kolejnych gatunków przez długie miliony lat.

Wiek XVIII był również czasem pytań o inne ważne kwestie, na przykład o zasady sprawowania rządów, o prawa i wolności narodów. Jan Jakub Rousseau twierdził, że wszyscy powinni być równi. Inny pisarz, Wolter, głosił, że świat byłby lepszy, gdyby zamiast ignorancji i zabobonu kierowano się rozumem i wiedzą.

Ten wiek nowych idei, nazwany oświeceniem, doprowadził w niektórych państwach do ogromnych zmian. Przykładem może być rewolucja francuska z 1789 r., w czasie której lud obalił monarchię. Jedno z haseł rewolucjonistów – wolność, równość, braterstwo – do dziś pozostaje mottem Republiki Francuskiej.

Karol Darwin opublikował teorię ewolucji w 1859 r.

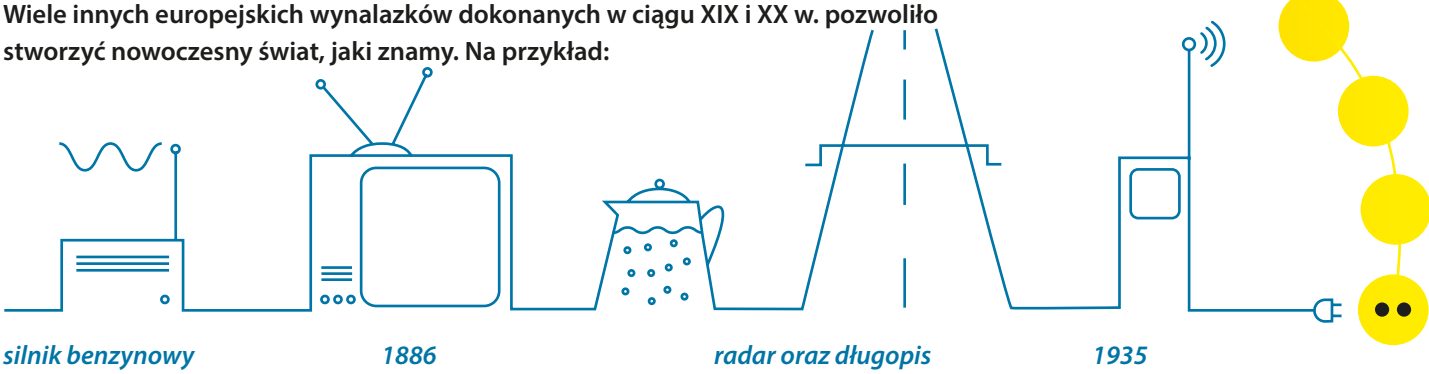

Pierwszy telefon – dzieło Aleksandra Grahama Bella ze Szkocji. Dziś z Europy pochodzą najnowsze modele telefonów komórkowych.

Czasy współczesne

od około 1880 r. do dziś

Wiele innych europejskich wynalazków dokonanych w ciągu XIX i XX w. pozwoliło stworzyć nowoczesny świat, jaki znamy. Na przykład:

silnik benzynowy	*1886*	*radar oraz długopis*	*1935*
komunikacja radiowa	*1901*	*kawa rozpuszczalna*	*1937*
pierwsze tworzywo sztuczne:		*pierwszy odrzutowiec*	*1939*
bakelit	*1909*	*pierwszy komputer*	*lata czterdzieste XX w.*
lampa świetlówkowa	*1912*	*sieć WWW*	*lata osiemdziesiąte XX w.*
telewizja, autostrady	*lata dwudzieste XX w.*		

Dziś mniej więcej jedna czwarta pracujących Europejczyków wytwarza rzeczy potrzebne we współczesnym świecie: żywność i napoje, telefony komórkowe i komputery, ubrania i meble, pralki i telewizory, samochody, autobusy, ciężarówki i wiele innych rzeczy.

Większość pracujących Europejczyków świadczy różnego rodzaju usługi. Inaczej mówiąc, pracują w sklepach i urzędach pocztowych, bankach, towarzystwach ubezpieczeniowych, hotelach i restauracjach, szpitalach, szkołach itp. – sprzedając coś lub oferując usługi innym ludziom.

Czego uczy nas historia?

Niestety historia Europy nie składa się z samych wielkich sukcesów, z których możemy być dumni. Wiele jest rzeczy, których powinniśmy się wstydzić. Od wieków narody europejskie toczyły ze sobą straszliwe wojny. Walczono zwykle o władzę, bogactwo lub z powodu religii.

Kolonizatorzy z Europy wymordowali miliony ludzi żyjących na innych kontynentach – w wojnach czy w wyniku prześladowań albo niechcący roznosząc wśród nich europejskie choroby. Europejczycy porywali również miliony mieszkańców Afryki, by uczynić z nich niewolników.

Z tych strasznych doświadczeń musimy wyciągnąć wnioski. W Europie już w XIX w. zniesiono niewolnictwo. Kolonie zaczęły odzyskiwać wolność w XX w. A wreszcie i do Europy zawitał pokój.

Aby się dowiedzieć, jak się to stało, przeczytaj rozdział zatytułowany „Historia Unii Europejskiej: Jak powstawała rodzina cała".

Wojna…

Niestety w naszej europejskiej rodzinie nie brakowało kłótni. Często wybuchały konflikty o władzę lub o panowanie nad pewnymi terenami. Nierzadko żądni większej władzy panujący powiększali swoje włości kosztem sąsiadów, chcąc wykazać, że ich naród jest potężniejszy i ważniejszy od innych.

Z takich lub innych powodów przez setki lat Europa toczyła straszliwe wojny. W XX wieku nasz kontynent doświadczył dwóch wielkich wojen, które rozprzestrzeniły się tak, że objęły kraje całego świata. Dlatego nazywa się je wojnami światowymi. Pochłonęły miliony istnień i pozostawiły Europę w nędzy i w zgliszczach.

Czy można jakoś zapobiec powtórzeniu tej strasznej historii? Czy Europejczycy zmądrzeją kiedyś na tyle, by o trudnych sprawach dyskutować, zamiast ze sobą walczyć?

Odpowiedź brzmi: tak.

Opowiada o tym kolejny rozdział „Historia Unii Europejskiej".

... i pokój

Europejczycy należą do wielu różnych krajów o odmiennych językach, tradycjach, zwyczajach i przekonaniach. A jednak stanowimy jedną wielką rodzinę – i to z wielu powodów.

Oto niektóre z nich.

> Od tysięcy lat zamieszkujemy jeden kontynent.

> Nasze języki są często spokrewnione.

> Wielu ludzi ma przodków pochodzących z innych krajów.

> Nasze tradycje, obyczaje i święta pochodzą często z tych samych źródeł.

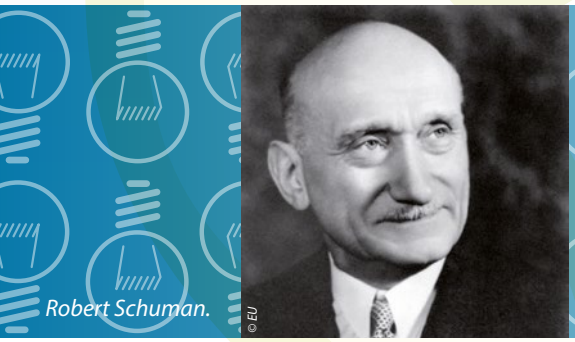
> Podziwiamy tę samą muzykę i dzieła sztuki, a także opowieści i dramaty, które w ciągu wieków stworzyły narody Europy.

> Prawie wszyscy w Europie wyznajemy zasady *fair play*, wierzymy w sąsiedzką pomoc, uznajemy prawo do wyrażania własnego zdania, szanujemy innych i niesiemy pomoc najbardziej potrzebującym.

> Dlatego właśnie umiemy się cieszyć tym, co szczególne i wyjątkowe w naszej ojczyźnie i regionie, ale również tym, co dzielimy z innymi Europejczykami.

Historia Unii Europejskiej

Druga wojna światowa skończyła się w 1945 r. Była ona czasem okropnych zniszczeń i masakr, które miały swój początek w Europie. W jaki sposób przywódcy państw europejskich mogliby zapobiec powtarzaniu się tak przerażających tragedii? Potrzebny był im naprawdę bardzo dobry plan – plan, jakiego jeszcze nikt nie próbował.

Robert Schuman.

Jean Monnet.

Idea bez precedensu

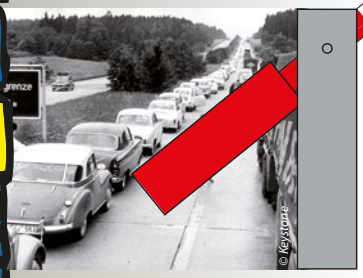
Pewien Francuz – nazywał się Jean Monnet – głęboko to przemyślał. Zdał sobie sprawę, że aby rozpocząć wojnę państwo potrzebuje dwóch rzeczy – żelaza do produkcji stali (na czołgi, broń, bomby itp.) oraz węgla, zapewniającego energię dla fabryk i kolei. Europa posiadała ogromne zasoby węgla i stali. Dlatego państwom europejskim tak łatwo było się zbroić i wywoływać wojny.

Jean Monnet wymyślił zatem bardzo śmiały plan. Według niego rządy Francji i Niemiec – a może także innych krajów Europy – powinny zrezygnować z samodzielnego prowadzenia własnego przemysłu w sektorze węgla i stali. Zamiast tego, powinny zaprosić przedstawicieli wszystkich krajów posiadających przemysł tej branży do wspólnego stołu, by dyskutować i decydować o wszystkim wspólnie. W ten sposób nigdy nie dochodziłoby do wojen między nimi!

Jean Monnet był głęboko przekonany, że ten plan ma szanse powodzenia, jeżeli tylko przywódcy Europy dadzą się do niego przekonać. Powiedział o tym przyjacielowi. Był nim Robert Schuman, wówczas minister w rządzie Francji. Robert Schuman uznał, że to znakomity pomysł, i ogłosił to w swoim historycznym przemówieniu, 9 maja 1950 r.

Jego przemówienie przekonało nie tylko francuski i niemiecki rząd, ale także głowy państw Belgii, Włoch, Luksemburga i Holandii. Zdecydowano wtedy o połączeniu przemysłu węgla i stali poszczególnych państw w stowarzyszenie, które nazwano Europejską Wspólnotą Węgla i Stali (EWWiS). Miało ono służyć utrzymaniu pokoju i odbudowie Europy ze zniszczeń wojennych. EWWiS powstała w 1951 r.

Takie kolejki na granicach należały dawniej do codzienności.

Wspólny rynek

Współpraca sześciu państw układała się na tyle pomyślnie, że zdecydowały się powołać kolejne stowarzyszenie, które nazwano Europejską Wspólnotą Gospodarczą (EWG). EWG powstała w 1957 r.

„Gospodarcza" znaczy związana z gospodarką, innymi słowy: z pieniędzmi, przedsiębiorczością, zatrudnieniem i handlem.

Jednym z istotnych punktów miało być utworzenie przez kraje EWG „wspólnego rynku" dla ułatwienia handlu. Do tego czasu wszystkie ciężarówki, pociągi czy barki przewożące towary pomiędzy państwami musiały czekać na granicy w kolejkach na sprawdzenie dokumentów przewozowych. Wymagane były także opłaty celne. Powodowało to znaczne opóźnienia i podnosiło ceny towarów zagranicznych.

Celem wprowadzenia wspólnego rynku było właśnie pozbycie się kontroli granicznych, opóźnień i opłat celnych i pozwolenie ludziom na nieskrępowany handel, jak gdyby znajdowali się w jednym wielkim państwie.

Maszyny takie jak ta są używane do zbioru pszenicy i innych upraw.

Żywność i rolnictwo

Na skutek II wojny światowej wytwarzanie lub sprowadzanie żywności z innych kontynentów do Europy było bardzo trudne. Jeszcze w początkach lat pięćdziesiątych w Europie brakowało jedzenia. Dlatego EWG postanowiła ustalić specjalne dopłaty dla rolników, aby mogli produkować więcej żywności i aby zapewnić im godziwe utrzymanie.

Te ustalenia nazwano wspólną polityką rolną (WPR). I udało się. Do tego stopnia, że rolnicy zaczęli produkować wręcz zbyt dużo żywności i trzeba było zmienić ustalone zasady! Dziś WPR stanowi także zachętę dla rolników, by dbali o tereny wiejskie.

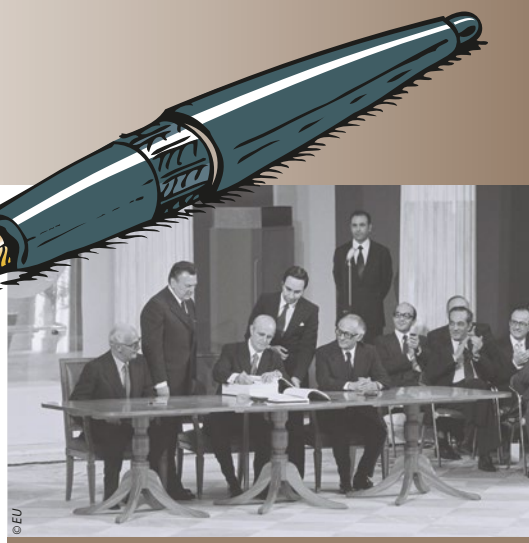
Od EWG do Unii Europejskiej

Niebawem mieszkańcy EWG odczuli dobroczynne skutki wspólnego rynku.

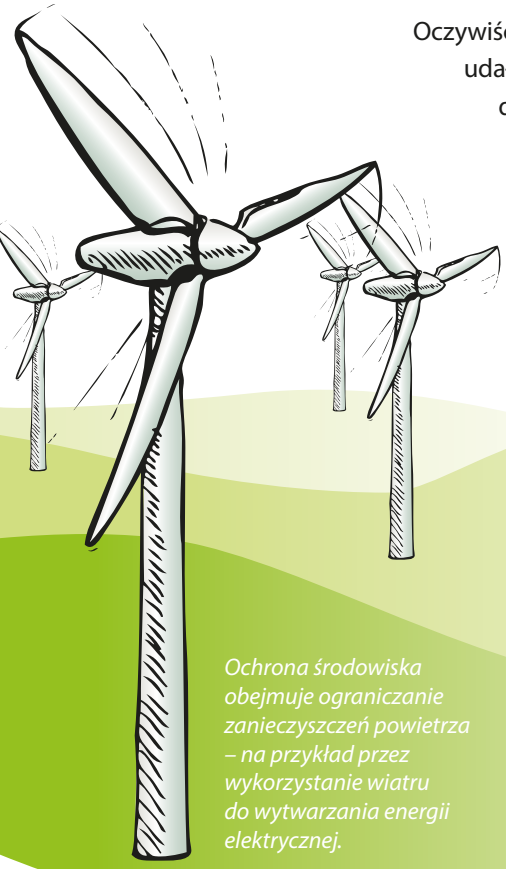
Mieli teraz więcej pieniędzy, więcej jedzenia i większy wybór towarów w sklepach. Kiedy zobaczyli to mieszkańcy sąsiednich krajów, w latach sześćdziesiątych niektóre z nich zaczęły się ubiegać o przystąpienie do Wspólnoty.

Po wieloletnich negocjacjach Wielka Brytania*, Dania i Irlandia przystąpiły do Wspólnoty w 1973 r. Następna w kolejce ustawiła się Grecja (przystąpiła w 1981 r.), dając przykład Portugalii i Hiszpanii (wstąpiły w 1986 r.) oraz Austrii, Szwecji i Finlandii (dołączyły 1995 r.).

Dzięki temu organizacja liczyła już piętnastu członków.

Witamy w klubie! Akt przystąpienia Grecji do Unii.

Ochrona środowiska obejmuje ograniczanie zanieczyszczeń powietrza – na przykład przez wykorzystanie wiatru do wytwarzania energii elektrycznej.

Oczywiście przez te lata zaszło w niej wiele zmian. Przed końcem 1992 r. udało się zbudować „jednolity rynek" (jak go teraz nazywamy), dokonując poza tym wielu innych rzeczy. Przykładowo kraje EWG owocnie współdziałały na rzecz ochrony środowiska oraz budowy lepszych dróg i sieci kolejowych w całej Europie. Bogatsze kraje wspierały te uboższe przy budowie dróg i w innych ważnych projektach.

Aby ułatwić ludziom podróżowanie, większość państw EWG zlikwidowała kontrole paszportowe na wewnętrznych granicach. Uzgodniono, że każdemu obywatelowi państwa członkowskiego wolno wyjechać do innego kraju wspólnoty, zamieszkać tam i podjąć pracę. Rządzący debatowali także nad wieloma innymi pomysłami – na przykład nad tym, jak policjanci z różnych krajów mogliby pomagać sobie w ściganiu przestępców, terrorystów i przemytników narkotyków.

Krótko mówiąc, współpraca państw stawała się na tyle ścisła, że w 1992 r. zdecydowały się zmienić nazwę stowarzyszenia. Nazwano je Unią Europejską.

* *Wielka Brytania wystąpiła z UE w 2020 r.*

Policjant ze specjalnie szkolonym psem przeszukują bagaże – szukają przemycanych narkotyków.

Jak powstawała rodzina cała

Tymczasem równie niezwykłe rzeczy działy się poza granicami Unii. Przez wiele lat istniał mur pomiędzy wschodnimi a zachodnimi krajami Europy. Wschodnie rządy wierzyły w system zwany komunizmem, w którym ludziom żyło się trudno. Ludzie byli uciskani, a wielu z tych, którzy sprzeciwili się reżimowi, znalazło się w więzieniach.

Wobec narastającej liczby uciekinierów ze wschodu na zachód rządzący zaczęli się bać. Zbudowali wysokie ogrodzenia i mury, takie jak mur berliński, aby uniemożliwić mieszkańcom opuszczenie kraju. Wielu próbujących przekroczyć granicę bez pozwolenia zostało zastrzelonych. Ta bariera w środku Europy przeszła do historii jako „żelazna kurtyna".

W 1989 r. wreszcie udało się położyć kres podziałom. Zburzono mur berliński i „żelazna kurtyna" przestała istnieć. Niemcom niebawem udało się zjednoczyć. Narody środkowej i wschodniej Europy wybrały nowe rządy i pozbyły się starego i surowego komunistycznego reżimu. Były wreszcie wolne! Było to dla nich wielkie święto.

1989: obalenie muru berlińskiego.

Kraje te, odzyskawszy wolność, zaczęły ubiegać się o przystąpienie do Unii Europejskiej. Szybko utworzyła się cała kolejka krajów kandydujących do członkostwa.

Unia Europejska wymaga, by gospodarka kraju, który ma do niej przystąpić, sprawnie funkcjonowała. Kraj taki musi również być demokratyczny – to znaczy, że ludzie mogą swobodnie wybierać swoje władze. Ponadto muszą być w nim szanowane prawa człowieka. Prawa człowieka oznaczają, między innymi, że każdy ma prawo wypowiadania swojego zdania, nikogo nie można uwięzić bez rzetelnego procesu, nikt nie może być torturowany itd.

Kraje dawnego bloku komunistycznego pracowały usilnie nad spełnieniem tych wymogów i już po paru latach osiem z nich było gotowych do przystąpienia: Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry.

Flagi 27 państw należących do UE.

Wszystkie one przystąpiły do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. – w towarzystwie dwóch wysp śródziemnomorskich: Cypru i Malty. Kolejne dwa byłe kraje komunistyczne – Bułgaria i Rumunia – przystąpiły do Unii już 1 stycznia 2007 r. Chorwacja dołączyła do Unii 1 lipca 2013 r.; od tego dnia Unia liczy 28 państw.

Nigdy wcześniej tak wiele państw nie przystąpiło do Unii w tak krótkim czasie. W dzisiejszej Unii spotkała się cała rodzina – łączy ona wschodnią, środkową i zachodnią część kontynentu.

W czerwcu 2016 r. Wielka Brytania zagłosowała za wystąpieniem z Unii Europejskiej, a w 2020 r. UE liczy łącznie 27 państw.

Do czego służy Unia

Unia dokłada starań, by ułatwić nam życie na wiele sposobów. Oto niektóre z nich.

Państwa UE współpracują na rzecz ochrony środowiska, ponieważ zanieczyszczenia nie znają granic.

Zmiana klimatu i środowisko naturalne

Przyroda jest wspólnym dobrem, dlatego wszyscy powinni współpracować na rzecz jej ochrony. Unia ustala wspólne zasady dotyczące ograniczenia zanieczyszczeń i ochrony dzikich zwierząt, np. ptaków. Zasady te stosuje się we wszystkich państwach Unii, a rządy stoją na ich straży. Zmiana klimatu — nazywana także globalnym ociepleniem — jest kolejnym problemem, któremu żadne państwo nie mogłoby zaradzić samo. Państwa UE zgodziły się zatem współpracować na rzecz ograniczenia emisji naruszających atmosferę i powodujących globalne ocieplenie. UE stara się także wpływać na inne kraje, aby działały w tym samym kierunku.

Euro używane jest przez wielu Europejczyków.

Euro

Kiedyś każde europejskie państwo miało własną walutę. Teraz w Europie istnieje jedna wspólna waluta: euro – mogą ją wprowadzić wszystkie kraje Unii, jeżeli są do tego przygotowane. Euro pozwala łatwiej podróżować, robić zakupy i interesy w dużej części UE, bez potrzeby wymiany pieniędzy. Dzięki niemu gospodarka jest stabilniejsza w czasach kryzysu. Obecnie 19 państw stosuje euro jako swoją walutę.

Jeśli uważnie się przyjrzysz monetom euro, zobaczysz, że na ich rewersie widnieją symbole państw, które je wydały. Tylko awers jest ten sam we wszystkich krajach.

Unia pomaga studentom z różnych krajów razem się uczyć.

Wolność!

Mieszkańcy Unii mają swobodę wyboru kraju, w którym zechcą zamieszkać, pracować lub studiować – a Unia stara się ułatwić ludziom przenoszenie się z jednego kraju do drugiego. Kiedy podróżujesz po UE, na większości granic nie musisz już pokazywać paszportu. Unia zachęca zwłaszcza studentów i młodych ludzi do spędzania pewnego czasu za granicą – czy to w ramach studiów, czy stażu.

© Javier Larrea /Van Parys

Szkolenie pracowników do nowych zawodów jest bardzo potrzebne.

Zatrudnienie

Wszyscy pragną znaleźć taką pracę, w której mogą się spełnić i sprawdzić. Część wypracowanych w ten sposób pieniędzy przeznacza się na szkoły, szpitale i na opiekę nad osobami starszymi. Dlatego Unia stara się nade wszystko tworzyć nowe miejsca pracy dla wszystkich, którzy mogą pracować. Pomaga ludziom zakładać nowe firmy, zapewnia środki na szkolenia umożliwiające zmianę zawodu.

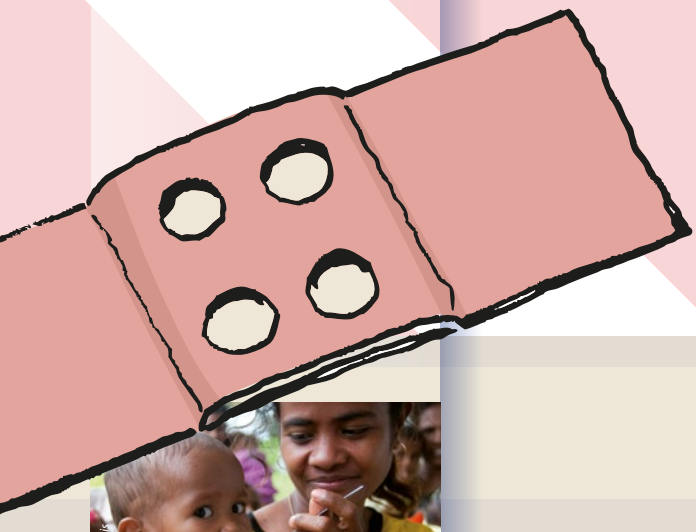

© Stephen Mcsweeny/ Van Parys

Unia wspiera budowę nowych dróg.

Pomoc regionom, które mają kłopoty

Życie mieszkańców Unii nie zawsze jest usłane różami. W niektórych regionach nie dla wszystkich wystarcza pracy, kiedy zamyka się zakłady albo kopalnie. W innych – pogoda utrudnia pracę rolnikom, jeszcze w innych brakuje dróg i kolei, przez co trudniej prowadzić handel.

Unia radzi sobie z tym, zbierając pieniądze od wszystkich swoich członków, by je spożytkować dla dobra regionów borykających się z kłopotami. Pomaga na przykład budować nowe drogi i linie kolejowe, zapewnia firmom środki na tworzenie nowych miejsc pracy.

© Annie Griffiths Belt/ Corbis

Unia dostarcza żywność najbardziej potrzebującym.

Kraje w potrzebie

W wielu krajach na całym świecie zdarza się, że z powodu wojen, chorób lub katastrof naturalnych, takich jak trzęsienia ziemi, susze albo powodzie, ludzie umierają lub ciężko im się żyje. Te kraje często nie mają na tyle pieniędzy, by zbudować szkoły lub szpitale, drogi i domy dla swoich obywateli.

Unia daje pieniądze tym krajom i wysyła tam do pracy swoich nauczycieli, lekarzy, inżynierów i innych fachowców, aby poprawić jakość życia ludzi. Kupuje często produkty z tych krajów, nie obciążając ich cłami. W ten sposób biedne kraje mogą zarobić więcej pieniędzy.

Flaga europejska.

Pokój

Państwa europejskie połączyły się dobrowolnie i pokojowo w Unię Europejską. Rzecz jasna, nie we wszystkim w pełni się zgadzają, ale potrafią zasiąść wspólnie do stołu, wyjaśnić swoje racje i rozwiązać konflikty.

Spełniło się zatem marzenie Jeana Monneta i Roberta Schumana.

Unia Europejska przyniosła swoim członkom pokój. Działa także na rzecz trwałego pokoju wśród państw ościennych i na całym świecie.

Poruszyliśmy tylko niektóre z ważniejszych spraw Unii: jest ich o wiele więcej. Uczestnictwo w tej wspólnocie wpływa na wszystkie sfery naszego życia. W jakich jeszcze dziedzinach Unia Europejska powinna działać, a w jakich nie? O tym powinni decydować jej mieszkańcy. Jak możemy zabrać głos? O tym dowiesz się z następnego rozdziału.

Europa ma własną flagę i hymn – jest nim *Oda do radości* z IX symfonii Beethovena. Pierwotnie pieśń tę wykonywano po niemiecku, ale jako hymn europejski nie ma słów, tylko melodię. Możesz jej wysłuchać w internecie:

https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_pl

UE i jej sąsiedzi

▶ Połącz stolice z państwami

1. Amsterdam
2. Ateny
3. Berlin
4. Bratysława
5. Bruksela
6. Budapeszt
7. Bukareszt
8. Dublin
9. Helsinki
10. Kopenhaga
11. Lizbona
12. Lublana
13. Luksemburg
14. Madryt
15. Nikozja
16. Paryż
17. Praga
18. Ryga
19. Rzym
20. Sofia
21. Sztokholm
22. Tallinn
23. Valletta
24. Warszawa
25. Wiedeń
26. Wilno
27. Zagrzeb

Legenda:

Pokolorowane państwa – należą do Unii Europejskiej (UE).

Państwa pomalowane w paski – zamierzają przystąpić do UE.

Pozostałe państwa, w tym oznaczone małym białym kółkiem, to sąsiedzi Unii Europejskiej.

Kropki wskazują, gdzie znajdują się stolice państw.

Państwo Watykańskie leży w obrębie Rzymie.

Częścią UE są także niektóre wyspy oraz terytoria należące do Francji, Portugalii i Hiszpanii. Leżą jednak na tyle daleko od kontynentu, że umieściliśmy je w osobnej ramce (u góry, po prawej).

(*) Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

Oto niektóre wybrane atrakcje turystyczne Europy:

1. Atomium, Bruksela, Belgia
2. Królewski klasztor San Lorenzo w El Escorial, Madryt, Hiszpania
3. Partenon, Ateny, Grecja
4. Budynek Parlamentu, Budapeszt, Węgry
5. Wieża Eiffla, Paryż, Francja
6. Wiatraki, Holandia
7. Most Karola, Praga, Czechy
8. Posąg Małej Syrenki, Kopenhaga, Dania
9. Kościół pw. Świętego Mikołaja, Sofia, Bułgaria
10. Bazylika Sagrada Familia, Barcelona, Hiszpania
11. Koloseum, Rzym, Włochy
12. Brama Brandenburska, Berlin, Niemcy

Czy umiesz znaleźć każdą z nich na poniższej mapie? Pomoc znajdziesz na poprzedniej stronie!

Kraje Unii Europejskiej

Kraje uporządkowano alfabetycznie według ich nazw w językach narodowych (oryginalne nazwy państw i miast są w nawiasach).

Flaga	Państwo	Stolica	Ludność
	Belgia (Belgique/België)	Bruksela (Bruxelles/Brussel)	11,4 mln
	Bułgaria (България/Bulgaria)	Sofia (София/Sofia)	7,1 mln
	Czechy (Česká republika)	Praga (Praha)	10,6 mln
	Dania (Danmark)	Kopenhaga (København)	5,8 mln
	Niemcy (Deutschland)	Berlin (Berlin)	82,8 mln
	Estonia (Eesti)	Tallinn (Tallinn)	1,3 mln
	Irlandia (Éire/Ireland)	Dublin (Baile Atha Cliath/Dublin)	4,8 mln
	Grecja (Ελλάδα/Elláda)	Ateny (Αθήνα/Athinai)	10,7 mln
	Hiszpania (España)	Madryt (Madrid)	46,7 mln
	Francja (France)	Paryż (Paris)	66,9 mln
	Chorwacja (Hrvatska)	Zagrzeb (Zagreb)	4,1 mln
	Włochy (Italia)	Rzym (Roma)	60,5 mln
	Cypr (Κύπρος/Kypros) (Kibris)	Nikozja (Λευκωσία/Lefkosia) (Lefkosa)	0,9 mln
	Łotwa (Latvija)	Ryga (Rīga)	1,9 mln
	Litwa (Lietuva)	Wilno (Vilnius)	2,8 mln
	Luksemburg (Luxembourg)	Luksemburg (Luxembourg)	0,6 mln
	Węgry (Magyarország)	Budapeszt (Budapest)	9,8 mln
	Malta (Malta)	Valletta (Valletta)	0,5 mln
	Holandia (Nederland)	Amsterdam (Amsterdam)	17,2 mln
	Austria (Österreich)	Wiedeń (Wien)	8,8 mln
	Polska (Polska)	Warszawa (Warszawa)	38,0 mln
	Portugalia (Portugal)	Lizbona (Lisboa)	10,3 mln
	Rumunia (România)	Bukareszt (Bucureşti)	19,5 mln
	Słowenia (Slovenija)	Lublana (Ljubljana)	2,1 mln
	Słowacja (Slovensko)	Bratysława (Bratislava)	5,4 mln
	Finlandia (Suomi/Finland)	Helsinki (Helsinki/Helsingfors)	5,5 mln
	Szwecja (Sverige)	Sztokholm (Stockholm)	10,1 mln

Liczba ludności ze stycznia 2019 r.

Źródło: Eurostat.

Odkryjmy Europę! Quiz

(Wskazówka: Odpowiedzi na wszystkie pytania znajdziesz w tej książeczce)

1. Ile kontynentów jest na świecie?

2. Jakie dwa państwa łączy tunel Mont Blanc?

3. Jak nazywamy jesienne wędrówki ptaków na południe, w cieplejsze regiony, gdzie będą mogły spędzić zimę?

4. Jak nazywamy podlewanie pól przez rolników wodą z rzek lub studzien?

5. Podaj nazwę hodowlanego zwierzęcia morskiego?

6. Co to jest demokracja?

7. Jaki surowiec, stosowany do napędzania silników parowych, umożliwił dokonanie rewolucji przemysłowej?

8. Jakie wydarzenie historyczne miało miejsce w 1789 r.?

9. W którym dziesięcioleciu wynaleziono komputer?

10. Ile państw Unii Europejskiej używa euro jako swojej waluty?

11. Gdzie mieści się Trybunał Sprawiedliwości UE?

12. Jak często odbywają się wybory europejskie?

Chcesz pograć, sprawdzić, czego się nauczyłeś i dowiedzieć się więcej o Europie?
Wejdź na stronę: europa.eu/learning-corner

Odpowiedzi 1. Siedem (Europa, Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Antarktyda, Azja oraz Australia z Oceanią) / 2. Francję i Włochy / 3. Migracja / 4. Nawadnianie / 5. łosoś, małże, ostrygi, omułki / 6. Władza ludu / 7. Węgiel / 8. Rewolucja francuska / 9. W latach czterdziestych XX w. / 10. 19 / 11. Luksemburg / 12. Co 5 lat

Jak podejmuje się decyzje w UE

Jak sobie można wyobrazić, sprawne zorganizowanie i dbałość o skuteczne działanie Unii wymagają wysiłku wielu ludzi. Kto się czym zajmuje?

Parlament Europejski

Parlament Europejski reprezentuje całą społeczność Unii Europejskiej. Co miesiąc odbywa się wielkie zgromadzenie Parlamentu w Strasburgu we Francji, podczas którego omawia się i uchwala nowe akty prawne dla Europy. Skład Parlamentu tworzą posłowie ze wszystkich państw UE. Proporcjonalnie do swojej wielkości duże państwa mają więcej posłów niż małe.

Posłów do Parlamentu Europejskiego wybiera się co 5 lat w wyborach powszechnych, w których ma głos każdy dorosły obywatel Unii. Wybierając posłów do Parlamentu Europejskiego i kontaktując się z nimi, możemy wywierać wpływ na decyzje, jakie będą podejmowali w imieniu Unii Europejskiej.

Rada Europejska

Rada Europejska to regularne spotkanie „na szczycie" przywódców wszystkich państw UE. Dyskutują oni wówczas nad rozwojem sytuacji w Europie i ustalają dla niej strategię. Nie omawiają kwestii bardzo szczegółowych, np. nie ustalają dokładnego brzmienia nowych aktów prawnych.

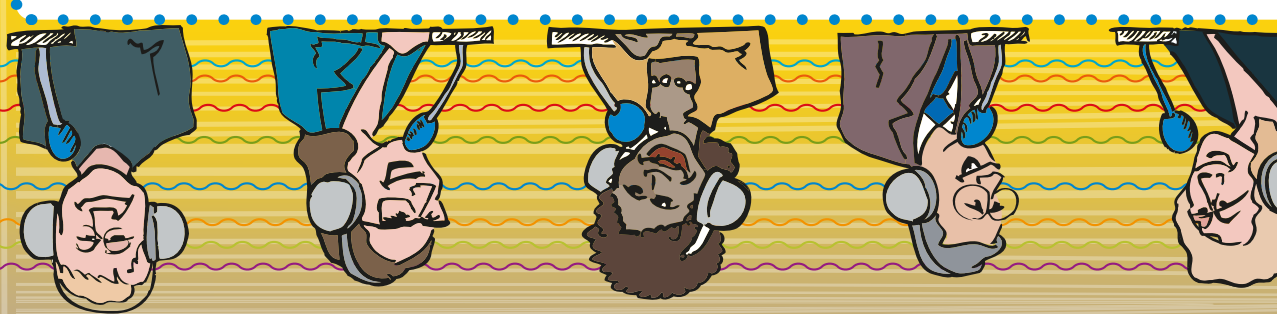
Rada

Nowe akty prawne dla Europy muszą być przedyskutowane nie tylko przez członków Parlamentu Europejskiego, ale również przez ministrów z rządów wszystkich krajów UE. Kiedy ministrowie się zbiorą, ich zgromadzenie nazywane jest Radą.

Po omówieniu wniosku poddawany jest on pod głosowanie Rady. Istnieją zasady określające, iloma głosami dysponuje każdy z krajów i jaka większość pozwala na przegłosowanie aktu prawnego. W określonych przypadkach wymagane jest osiągnięcie pełnej jednomyślności.

Kiedy już Rada i Parlament przegłosują jakieś prawo, kraje UE muszą go przestrzegać.

Komisja Europejska

Grupa osób (po jednej z każdego kraju UE) zbiera się co środę w Brukseli, by omówić aktualne sprawy do załatwienia. Kandydatury tych osób proponowane są przez rządy poszczególnych państw i zatwierdzane przez Parlament Europejski.

Nazywamy ich komisarzami, a razem tworzą Komisję Europejską. Ich zadaniem jest myślenie o tym, co byłoby najlepsze dla Unii jako całości, i proponowanie nowych rozwiązań prawnych dla całej UE. Komisja proponuje akty prawne, a uchwala je Parlament i Radę.

Komisarzy w ich pracy wspomagają eksperci, prawnicy, sekretarki i asystenci, tłumacze i wiele innych osób. To oni prowadzą na co dzień prace Unii Europejskiej.

Trybunał Sprawiedliwości

Jeśli jakieś państwo nie stosuje prawa właściwie, Komisja udziela mu ostrzeżenia i może je zaskarżyć do Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu. Zadaniem Trybunału jest zapewnienie poszanowania prawa UE i jego jednakowe stosowanie we wszystkich państwach Unii. W skład Trybunału wchodzą sędziowie ze wszystkich krajów Unii (po jednym z każdego z nich).

Istnieją jeszcze inne grupy (takie jak komitety ekspertów), które są zaangażowane w podejmowanie decyzji w UE, ponieważ wszystkim zależy, aby były one właściwe.

Jutro...

Jednym z wyzwań, przed którymi stoi Europa, jest zapewnienie młodym ludziom dobrych perspektyw i szans na pracę.

Są jednak i takie problemy, z którymi można poradzić sobie jedynie przy współdziałaniu państw na całym świecie, na przykład:

> przestępczość i terroryzm o zasięgu międzynarodowym,
> klęski głodu i nędzy,
> zanieczyszczenie środowiska i zmiana klimatu.

Unia Europejska pracuje nad tymi wyzwaniami, mimo że w gronie przedstawicieli rządów i posłów do Parlamentu Europejskiego z tak wielu różnych państw nie jest łatwo osiągnąć wspólne stanowisko.

Co więcej, wielu osób uważa, że oddając co pięć lat głos na swojego przedstawiciela w parlamencie, nie ma dostatecznego wpływu na decyzje, które zapadają w Brukseli czy Strasburgu.

… i w przyszłości

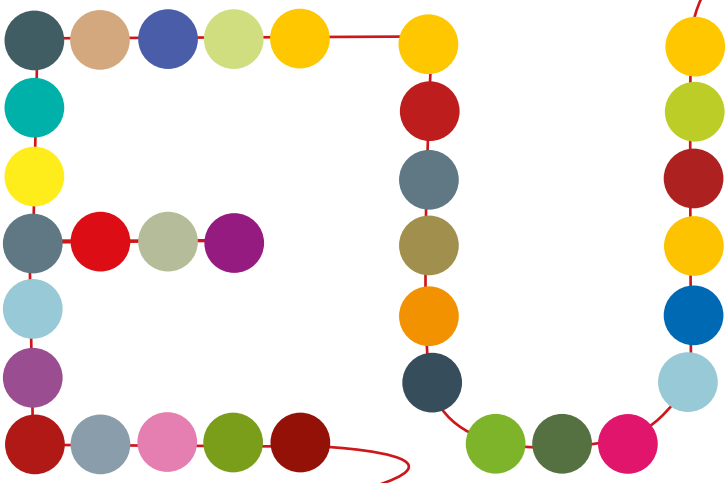
Konieczne jest zatem zapewnienie, żeby każdy obywatel miał wpływ na decyzje Unii Europejskiej.

Jak to zrobić? A może masz jakiś dobry pomysł? Jakimi sprawami według Ciebie UE powinna zająć się najpilniej i co Twoim zdaniem powinna zrobić?

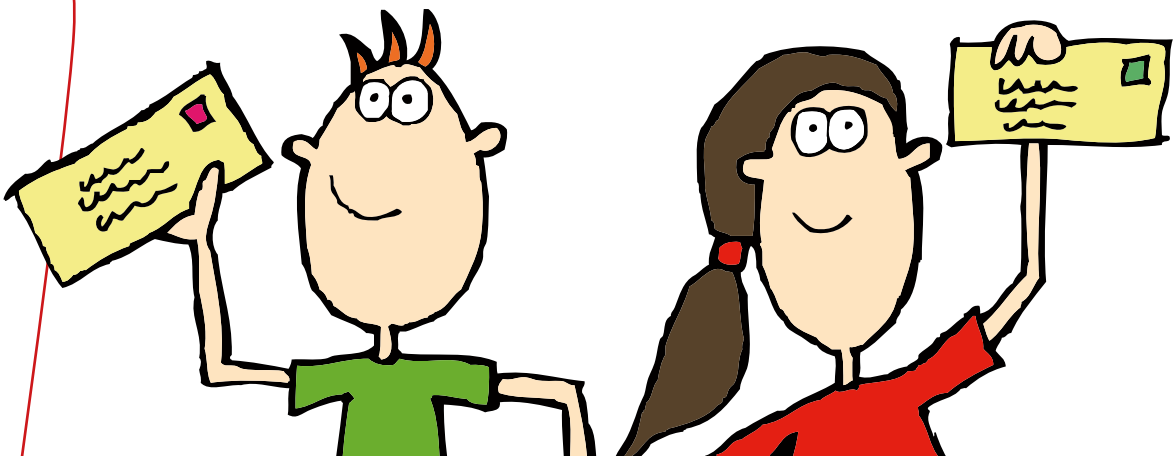
Możesz omówić swoje pomysły z nauczycielem albo kolegami. A potem przekaż je swojemu posłowi do Parlamentu Europejskiego! Dowiesz się, kto nim jest i jak się z nim skontaktować, na stronach internetowych: **europarl.europa.eu**

Możesz także napisać do Komisji Europejskiej lub Parlamentu na jeden z adresów podanych na końcu tej książki, a nawet zorganizować dla swojej klasy wizytę w jednej z tych instytucji.

Dziś jesteśmy europejskimi dziećmi, niebawem staniemy się dorosłymi Europejczykami.

Razem będziemy decydować o przyszłości!

Więcej informacji o Europie

Europa
Informacje o UE we wszystkich 24 urzędowych językach UE:
europa.eu

Kącik edukacyjny
Materiały dydaktyczne, gry i wiele innych informacji na temat Unii Europejskiej i jej działalności – dla nauczycieli, dzieci i młodzieży:
https://europa.eu/learning-corner/home_pl

Europe Direct
Ośrodki informacji na temat UE, które znajdują się w całej Europie. Można zadawać pytania, dzwoniąc na numer bezpłatny (00 800 6 7 8 9 10 11) lub wysyłając e-mail, albo odwiedzić najbliższy ośrodek:
europa.eu/european-union/contact_pl

Historia Unii Europejskiej
Informacje i filmy o historii UE:
- **europa.eu/european-union/about-eu/history_pl**
- **europa.eu/learning-corner/eu-timeline/overview_pl**

Twoja Europa
Pomoc i porady dla obywateli UE i ich rodzin:
europa.eu/youreurope/citizens/index_pl.htm

Jak skontaktować się z UE

ONLINE

Informacje o Unii Europejskiej są dostępne we wszystkich językach urzędowych UE w portalu Europa: **https://europa.eu/european-union/index_pl**.

OSOBIŚCIE

W całej Unii Europejskiej istnieje kilkaset centrów informacyjnych Europe Direct.
Adres najbliższego centrum można znaleźć na stronie: **https://europa.eu/european-union/contact_pl**.

TELEFONICZNIE LUB DROGĄ MAILOWĄ

Europe Direct to serwis informacyjny, który udziela odpowiedzi na pytania na temat Unii Europejskiej. Można się z nim skontaktować: dzwoniąc pod bezpłatny numer telefonu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektórzy operatorzy mogą naliczać opłaty za te połączenia). Dzwoniąc pod standardowy numer telefonu: +32 22999696. Drogą mailową: **https://europa.eu/european-union/contact_pl**.

POCZYTAJ O EUROPIE

Bezpłatne i odpłatne publikacje UE można pobrać lub zamówić na stronie:
https://op.europa.eu/pl/publications

Informacje oraz broszury na temat Unii Europejskiej w języku polskim można także otrzymać w następujących miejscach:

PRZEDSTAWICIELSTWA KOMISJI EUROPEJSKIEJ

Komisja Europejska ma biura (przedstawicielstwa) we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej:
https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/local-offices-eu-member-countries_pl

BIURA KONTAKTOWE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Parlament Europejski ma biuro informacyjne w każdym państwie członkowskim Unii Europejskiej:
http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/pl/stay-informed/liaison-offices-in-your-country

DELEGATURY UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska ma również delegatury w pozostałych częściach świata:
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/geo_en

Odkryjmy Europę!

Europa to wspaniały kontynent o bogatej historii. Wielu najbardziej znanych w świecie naukowców, wynalazców, artystów, kompozytorów, ludzi rozrywki i mistrzów sportu to Europejczycy.

Przez wieki Europę gnębiły wojny i konflikty. Ale ponad sześćdziesiąt lat temu kraje Europy sprzymierzyły się wreszcie w pokoju, przyjaźni i jedności, by razem pracować na rzecz lepszej Europy i lepszego świata.

Ta książeczka dla dzieci w wieku 9–12 lat w prosty i przejrzysty sposób mówi o Europie. Zawiera mnóstwo ciekawych faktów i kolorowych ilustracji, daje żywy obraz Europy, prezentując pokrótce Unię Europejską i jej działanie.

Odwiedź naszą stronę internetową:
https://europa.eu/learning-corner/home_pl

Znajdziesz tu quizy i zabawy, i sprawdzisz swoją wiedzę!

Wesołej zabawy!

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

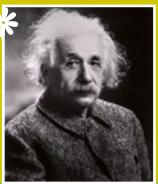
Czterdziestu znanych ludzi (od A do Z)

Wielu najznakomitszych artystów, kompozytorów, komików, wynalazców, naukowców i mistrzów sportu było Europejczykami. W poprzednich rozdziałach wymieniliśmy niektórych z nich. O niektórych może słyszałeś, nazwiska innych będą dla Ciebie nowe. Nie da się zaprezentować ich wszystkich w tej książce, wymieńmy zatem w porządku alfabetycznym przynajmniej czterdziestu spośród nich, pochodzących z różnych krajów Europy.

Na końcu tabelki jest wolne miejsce, gdzie możesz wpisać swoją ulubioną postać. Może to być sławna osoba z Twojego kraju albo ulubiona europejska drużyna sportowa czy zespół muzyczny. Jeśli chcesz, w czarnym polu możesz wkleić zdjęcie, i dodać kilka informacji.

Albert Einstein

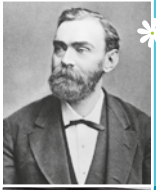

© Philippe Halsman/Magnum/AFP

Naukowiec: *Niemcy*

w 1905 r. stworzył teorię względności, to jest zależności materii, energii i czasu.

Alfred Nobel

WikiCommons / Public domain

Chemik, wynalazca i inżynier: *Szwecja*

ma na swoim koncie co najmniej 355 wynalazków, z których najbardziej znanym jest dynamit. Dużą część pozostawionego przez siebie majątku przeznaczył na ustanowienie Nagrody Nobla za wybitne osiągnięcia w pięciu różnych dziedzinach.

Anne Frank

© Jewish Chron

Pisarka: *Holandia*

jedna z najbardziej znanych żydowskich ofiar Holocaustu, która zmarła w wieku 15 lat w obozie koncentracyjnym. Jej dziennik jest jedną z najczęściej czytanych na świecie książek.

Antonio Vivaldi

Wikimedia

Kompozytor: *Włochy*

autor m.in. Czterech pór roku *(1725).*

Bono

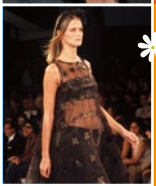

© European Union

Piosenkarz: *Irlandia*

Paul David Hewson, znany pod pseudonimem scenicznym Bono, jest liderem, wokalistą i autorem tekstów grupy rockowej U2. Bono jest żarliwym zwolennikiem Unii Europejskiej, jest też znany ze swej działalności na rzecz sprawiedliwości społecznej i zrównoważonego rozwoju.

Carmen Kass

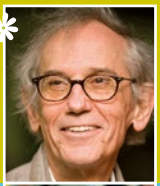

© Pierre Vauthey/Sygma/Corbis

Modelka i bizneswoman: *Estonia*

znalazła się na okładce magazynu „Vogue" i uczestniczyła w pokazach domów mody takich jak Chanel lub Gucci. Wystartowała również jako kandydatka do Parlamentu Europejskiego.

Christo

© Lynn Goldsmith/Corbis

Artysta: *Bułgaria*

wsławił się opakowywaniem w tkaniny budynków, pomników a nawet drzew (np. budynku parlamentu niemieckiego, tj. Reichstagu w Berlinie w 1995 r.).

Cristiano Ronaldo

WikiCommons/K. Kosnar/J. Knobloch

Piłkarz: *Portugalia*

pięciokrotnie zdobył Nagrodę dla Piłkarza Roku FIFA. Grał w klubach Sporting Lizbona, Manchester United, Real Madryt i Juventus, a także jest kapitanem reprezentacji Portugalii.

Edward de Bono

© Corbis

Myśliciel: *Malta*

jest autorem pojęcia „myślenie lateralne", zasłynął książką „Sześć myślowych kapeluszy".

Ernő Rubik

WikiCommons / Balazs Mohai

Wynalazca i architekt: *Węgry*

wynalazł kostkę Rubika i inne układanki mechaniczne.

Fryderyk Chopin

Wikimedia

Kompozytor i pianista: *Polska*

autor wielu utworów na fortepian, m.in. słynnych nokturnów.

Gabrielle „Coco" Chanel

© Man Ray

Projektantka mody: *Francja*

stworzone przez nią innowacyjne ubrania dla kobiet uczyniły z niej ważną postać świata mody XX w.

George Michael

© MAXPPP

Międzynarodowa gwiazda muzyki pop: *Cypr*
stał się sławny dzięki przebojom takim jak Last Christmas, *sprzedał ponad 90 mln singli na świecie.*

Hergé (Georges Rémi)

© Belga/AFP

Autor komiksów: *Belgia*
w tym słynnych „Przygód Tintina", które pisał od 1929 r. do swojej śmierci w 1983 r.

Greta Thunberg

© European Union

Aktywistka: *Szwecja*
16-letnia aktywistka klimatyczna znana z działań uświadamiających pilną potrzebę przeciwdziałania zmianie klimatu oraz z kierowanych do Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych apeli o wytyczenie ambitniejszych celów w zakresie ochrony planety.

Hans Christian Andersen

© AKG

Pisarz: *Dania*
jego wspaniałe baśnie, np. Brzydkie kaczątko *i* Mała Syrenka, *zachwycają kolejne pokolenia dzieci na całym świecie.*

Helena Rubinstein

© Interfoto

Bizneswoman: *Polska*
stworzyła firmę kosmetyczną Helena Rubinstein, dzięki której stała się jedną z najbogatszych i odnoszących największe sukcesy kobiet swojej epoki.

Homer

Wikimedia

Poeta: *Grecja*
legendarny poeta starożytnej Grecji, uważany za autora dwóch epopei: Iliady *i* Odysei.

Ivana Kobilca

Wikimedia

Artystka: *Słowenia*

najważniejsza słoweńska malarka martwych natur, portretów i pejzaży w stylach realistycznym i impresjonistycznym.

Jean Monnet

© European Union

Polityk: *Francja*

twórca idei leżących u podstaw Unii Europejskiej, przyczynił się do powstania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

Joanna d'Arc

Wikimedia

Postać historyczna: *Francja*

w czasie wojny stuletniej poprowadziła francuską armię do wielu ważnych zwycięstw, po czym została schwytana i spalona na stosie w wieku 19 lat.

Kati Levoranta

© Rovio

Przedsiębiorca: *Finlandia*

szef przedsiębiorstwa, które stworzyło gry Angry Birds*; gry te odniosły światowy sukces.*

Krišjānis Barons

© Jānis Rekšts

Pisarz: *Łotwa*

nazywany ojcem „daina", tradycyjnej formy pieśni popularnej w krajach bałtyckich.

Leonardo da Vinci

Wikimedia

Malarz, rzeźbiarz, architekt, naukowiec, wynalazca i filozof: *Włochy*

jest twórcą słynnego portretu Mona Lisy *i autorem pierwszego projektu helikoptera z 1493 r.*

Luka Modrić

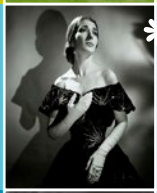

© Shutterstock

Piłkarz: *Chorwacja*

grał w najlepszych klubach piłkarskich: Tottenham Hotspur i Real Madryt, a także wielokrotnie reprezentował Chorwację w Pucharze Świata i mistrzostwach Europy.

Maria Callas

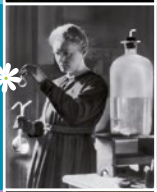

© Wiki Commons / Houston Rogers

Śpiewaczka operowa: *Grecja*

znana również jako „Boska"; była jedną z najbardziej znanych i wpływowych śpiewaczek operowych XX w.

Maria Skłodowska-Curie

© Bettman/Corbis

Naukowiec: *Polska*

wraz z mężem (Pierre Curie) odkryła rad, metal radioaktywny. W 1903 r. otrzymali za to nagrodę Nobla w dziedzinie fizyki.

Marlene Dietrich

© CinemaPhoto/Corbis

Aktorka: *Niemcy*

gwiazda wielu filmów, w tym oryginalnej wersji W osiemdziesiąt dni dookoła świata *(1956).*

Michael Schumacher

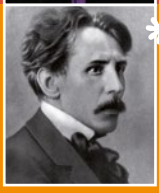

© European Union

Kierowca wyścigowy: *Niemcy*

uznawany za jednego z najwybitniejszych kierowców Formuły 1, zdobywca siedmiu tytułów mistrza świata.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis

© RIA Novosti

Malarz i kompozytor: *Litwa*

jeden z najbardziej znanych litewskich artystów, autor 250 utworów muzycznych i 300 dzieł malarskich.

Nadia Comăneci

© Wally McNamee/Corbis

Gimnastyczka: *Rumunia*

w 1976 r. jako pierwsza w historii Igrzysk Olimpijskich otrzymała najwyższą ocenę (10/10).

Rafael Nadal

WikiCommons

Tenisista: *Hiszpania*

odniósł zwycięstwo w wielu najważniejszych turniejach i jest przez wielu uznawany za najlepszego tenisistę wszech czasów.

Robert Schuman

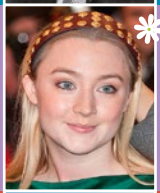

© European Union

Polityk: *Luksemburg*

choć urodził się w Luksemburgu, został premierem Francji. Powszechnie uznawany jest za „ojca Europy". 9 maja 1950 roku wygłoszona została Deklaracja Schumana i do dziś 9 maja świętowany jest jako „Dzień Europy".

Saoirse Ronan

© WikiCommons / Sabbi

Aktorka: *Irlandia*

gwiazda sceny i ekranu, nominowana do kilku Oscarów. Jej zdjęcie pojawiło się na okładce magazynu Time, który uznał ją za jedną z 10 młodych osób, które będą liderami następnego pokolenia.

Štefan Banič

© SXC

Wynalazca: *Słowacja*

w 1913 r. wynalazł spadochron.

Stromae

© WikiCommons

Muzyk: *Belgia*

piosenkarz i autor tekstów piosenek. Jego singiel Alors on Danse, *który ukazał się w 2009 r., zdobył pierwsze miejsce w wielu krajach europejskich. Był nominowany do wielu nagród muzycznych i zdobył wiele z nich.*

Václav Havel

© Massimo Barbiglia

Dramaturg, polityk i dysydent: *Czechy*
krytykował reżim komunistyczny i był przywódcą tzw. aksamitnej rewolucji. Był ostatnim prezydentem Czechosłowacji, po czym pierwszym prezydentem Republiki Czeskiej.

Vasco da Gama

© Lizenzjäger

Odkrywca: *Portugalia*
jeden z największych odkrywców epoki wielkich odkryć geograficznych, dowodził okrętem, który jako pierwszy przepłynął bezpośrednio z Europy do Indii.

Vincent van Gogh

WikiCommons/ Public domain

Artysta: *Holandia*
jeden z najsławniejszych artystów XX wieku. Na jego twórczość wpływ mieli malarze impresjoniści z tamtej epoki; obserwując ich dzieła, rozwinął własny niepowtarzalny styl. Do najbardziej znanych jego obrazów należą Słoneczniki *i* Pokój van Gogha w Arles.

Wolfgang Amadeus Mozart

Wikimedia

Muzyk: *Austria*
kompozytor muzyki klasycznej, autor ponad 600 utworów, swoją pierwszą operę skomponował w 1770 r. w wieku 14 lat.

Mój bohater: